

MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMACHTSTAF

Dit stuk mag niet
worden vermenigvuldigd
dan met toestemming
van Hfd AfdINL A

CORRESPONDENTIE - ADRES: POSTBUS 90711, 2509 LS 's-GRAVENHAGE

Afdeling / ~~Secctie~~ INLICHTINGEN
Thérèse Schwartzstraat 15
Telefoon: 070 - 73 ..... / 245370 tsl

kopie
GEHEIM

ex dd: [redacted]

Men wordt verzocht bij beantwoording datum en
nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

Zaak-nr.
Code-nr. <i>R.13</i>

Aan

zie verzendlijst.

bijlagen:

uw brief van

uw kenmerk

ons nummer

046/V/GEH

onderwerp: Maandoverzicht
februari 1978

's-Gravenhage.

-5 APR. 1978

Hierbij bied ik U het maandoverzicht over
de maand februari 1978 aan, samengesteld door
de Sectie Inlichtingen van de Afdeling
Inlichtingen en Veiligheid van mijn Staf.
Ten aanzien van de inhoud moge ik kort-
heidshalve naar de "Samenvatting" verwijzen.

Typ :MVDW
Coll: 6

DE CHEF LANDMACHTSTAF
VOOR DEZE:
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A
DE LUITENANT-KOLONEL

C. KLOOS

GEHEIM

046/V/Beh.

GEHEIM

/Geh.
EX nr 35

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMAGTSTAF
AFD INLN / VEIL**

MAANDOVERZICHT

februari 1978

GEHEIM

INHOUDSOPGAVEblz.nr:SAMENVATTING

1

DEEL I: OOST-EUROPA

Hoofdstuk A: Politiek

1. Warschaupakt	
a. Viering 60e verjaardag Sovjet skn	2-6
b. Militaire samenwerking	6-7
c. Ideologische conferenties	7-9
2. Sovjet-Unie	
a. Bevordering Sokolov tot MSU	10
b. Ontwikkelingen in en rond het Politbureau	10-15
c. Aandacht voor Stalin	15-16
3. DDR	
a. Ministerraadmutatie	17
b. Interne situatie	17-20
4. Polen	
a. Interne situatie en relatie tot de SU	21
b. Relatie Polen - DDR	21-23
5. Joegoslavië	
a. Relatie JCB - CPSU	24-25
b. Voorbereidingen Partijcongres	25-27
c. Militaire betrekkingen Joegoslavië-Libië	27-28

Hoofdstuk B: Economie

1. Sovjet-Unie	29-32

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten

1. Activiteiten	
a. Warschaupakt algemeen	33
b. Sovjet-Unie	33-36
c. DDR	36
d. Polen	36-37
e. Tsjechoslowakije	37
TVG nr 4/78	38

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/HOORN VAN AFRIKA

1. Relatie SU-Arabische landen behorend tot het "Afwijzingsfront"	39-42

	<u>blz.nr:</u>
2. Libanon	43-45
3. Het Zuidelijke Rode Zee-gebied/De Hoorn van Afrika	46-55

DEEL III: VERRE OOSTEN/Z.O. AZIE

1. Bezoek Sovjet militaire delegatie aan Laos	56-57
2. Het bezoek van het Sovjet Politbureaulid Romanov aan Vietnam	57-58
3. Chinese steun voor Sadat's vredesinitiatief	58-60

SAMENVATTING1. Oost-Europa

Ook bij de viering van de 60e verjaardag van de Sovjet strijdkrachten stond de eenheid van partij, staat, strijdkrachten en het Warschaupakt centraal. Mede daartoe vond ook in de verslagperiode weer een aantal ideologische conferenties plaats. Mogelijk zal dit in de toekomst een nog groter accent krijgen, indien inderdaad sprake is van een "interregnum" in de Sovjet-Unie.

In toenemende mate wordt melding gemaakt van groeiende ontevredenheid onder de Oostduitse bevolking. In de afgelopen maanden is gebleken dat meer en meer in de NSWP-staten de bevolking ontevreden is.

De economische ontwikkeling in de Sovjet-Unie is in 1977 achter gebleven bij de verwachting. Het is zeer de vraag of de plancijfers voor 1978 zullen worden gehaald.

Bij de Warschaupakt landstrijdkrachten vonden in de verslagperiode geen opmerkelijke activiteiten plaats. Een aantal oefeningen werd gehouden, waaronder de in het kader van de CBM's aangekondigde oefening "Berezina". Bij deze oefening werden geen nieuwe technieken c.q. tactieken beproefd.

2. Midden-Oosten / Afrika

De Sovjet-Unie heeft de contacten met de Arabische landen die het "Afwijzingsfront" vormen, verder uitgebouwd. Bovendien werd de samenwerking tussen Libië en Joegoslavië geïntensiveerd. China maakte in de verslagperiode bekend dat het volledig achter Sadat's vredesinitiatief staat.

Of en in hoeverre Ethiopië de strijd in de Ogaden zal gebruiken om definitief met Somalië af te rekenen, kan nog niet met zekerheid worden gesteld.

3. Verre-Oosten

Uit bezoeken aan Laos en Vietnam bleek opnieuw dat de Sovjet-Unie nauwe betrekkingen met deze landen wil onderhouden.

DEEL I: OOST-EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakt

enstgeheim

a. Viering Zestigste Verjaardag Sovjet Strijdkrachten

In het gehele Warschaupakt is veel aandacht besteed aan de 60e verjaardag van de Sovjet Strijdkrachten. De feestelijke bijeenkomst in Moskou op 22 februari werd-behalve door hoge politieke en militaire functionarissen van de Sovjet-Unie-bijgewoond door president Assad van Syrië, partijleider-staatshoofd Tsedenbal van Mongolië en militaire delegaties van alle NSWP-landen, Joegoslavië, Mongolië en Noord-Korea o.l.v. hun Ministers van Defensie, van Vietnam o.l.v. de plv. chef-staf, van Cuba o.l.v. de chef-staf, en een Finse militaire delegatie o.l.v. Ltgen. Pentti Multanen. Tijdens een vriendschappelijk gesprek met Mindef Ustinov, waaraan ook de Sovjet Bevelhebber der Landstrijdkrachten. Lrgen. Pavlovsky en de plv. CGS Kolgen. Kozlov deelnamen, ontvingen de Finse delegatieleden van Ustinov de jubileummedaille "60 jaar USSR Strijdkrachten", die hij tijdens de grote feestelijke bijeenkomst ook overhandigde aan alle militaire delegatie-leiders (mogelijk met uitzondering van de Roemeense Mindef Coman) en aan de meeste Sovjet partijleiders (zie punt 2), de plv Mindefs van de Sovjet-Unie en andere Sovjet militaire leiders. Namens de vertegenwoordigers van de socialistische broederstrijdkrachten sprak de Poolse Mindef Jaruzelski een felicitatierede uit. Aan Sovjet zijde waren partijleider-staatshoofd Brezhnev, nadrukkelijk in zijn functie van voorzitter van de Verdedigingsraad van de USSR, en gestoken in Maarschalksuniform, en Mindef Ustinov de belangrijkste sprekers. Zij onderstreepten beiden de vredeswil van de SU en Brezhnev verklaarde namens het CPSU-Centraal Comité, de Opperste Sovjet en de Sovjet regering dat het wezen van de Sovjet militaire politiek is om de strijdkrachten over alles te doen beschikken wat voor een effectieve verdediging nodig is, en niets meer dan dat.

Ustinov voegde daaraan toe dat de vredeswil van de SU niet als teken van zwakte moet worden uitgelegd. Hij verweet de Chinese leiders gemene zaak te maken met de "wereldreactie" (d.w.z. het kapitalistische/imperialistische westen). Ten aanzien van de tweede wereldoorlog verklaarde Mindef Ustinov in zijn feestrede onder meer:

"Lenin's legaat over de noodzakelijke eenheid van politieke, economische en militaire leiding, waaruit de onverbreekelijke verbondenheid van front en achterland consequent voortvloeide, heeft het leger en volk aaneengesloten. Daardoor werd de strijd tegen de fascistische indringers een ware vaderlandse oorlog. Om alle krachten voor het weerstaan en voor het vernietigen van de vijand te mobiliseren werd het Staats-Verdedigings-Comité, gevormd waarvan J.W. Stalin tot voorzitter werd benoemd".

Dit werd gevolgd door langdurig applaus.

Ustinov noemde de Politieke Officieren de ideologische strijders en inspirators van de Sovjet militairen tijdens de oorlogsjaren, waarbij met name het CC-besluit om CC-leden, secretarissen van districtscomités en andere partijleiders in te zetten werd geroemd. Tot hen behoorde Brezhnev, die volgens Ustinov een grote rol speelde in de Kaukasus, Krim en Ukraine, en in de bevrijding van Polen, Roemenië, Hongarije en Tsjechoslowakije. Ook werd Brezhnev's rol bij de opbouw en versterking van de Sovjet strijdkrachten geprezen. Voorts werd opgemerkt dat de ontwikkeling van de Sovjet strijdkrachten onafscheidelijk verbonden is met de bekwame leiding van de CPSU. Gedurende de Grote Vaderlandse Oorlog (WO II) toonde, volgens Ustinov, de partij zich een waarachtig strijdlustige partij, en was het Centraal Comité een oorlogsstaf die de hoogste politieke en strategische leiding van het land en de strijdkrachten uitoefende.

De CPSU volgt, volgens Ustinov, Lenin's leer van de dialektische eenheid van het economische, wetenschappelijk-technische, moraal-politieke en militaire potentieel, zijnde de basisbestanddelen van het defensief vermogen van de (Sovjet) staat, waarbij ook de objectief-noodzakelijk en levensbelangrijke betekenis van de nauwe militaire samenwerking van de socialistische broederlanden t.b.v. hun collectieve verdediging werd genoemd.

In dit kader werden de Sovjet strijdkrachten aangeduid als de belichaming van het socialistische internationalisme. In aansluiting op de feestelijke bijeenkomst ter gelegenheid van de verjaardag vond op 23 en 24 februari in een "warme en vriendschappelijke sfeer" een bespreking plaats tussen de in Moskou aanwezige Mindefs van alle WP-landen m.u.v. Roemenië, alsmede de Mindefs van Joegoslavië, Noord-Korea en Mongolië. Besproken werden problemen ten aanzien van de verdere ontwikkeling en versterking van de wederzijdse banden op het militaire vlak en enkele vraagstukken die betrekking hadden op het wederzijds belang. Van Sovjet zijde namen hieraan naast Mindef Ustinov ook de 1e plv. Mindefs Ogarkov, Kulikov en Sokolov deel, alsmede het hoofd van de Politieke Hoofdafdeling van de Sovjet strijdkrachten, Lrgen. Yepishev. Opmerkelijk was dat de Roemeense Mindef Coman en de Cubaanse chefstaf, die wel tot 24 februari in Moskou waren, volgens de Sovjet pers niet aan de besprekingen deelnamen. (C-2)(W).

Confidentieel

Commentaar: In de herdenking van de 60e verjaardag van de Sovjet strijdkrachten stond duidelijk de eenheid van partij, staat, leger en Warschaupakt centraal, tesamen met de eenheid van het politieke, economische, militaire en wetenschappelijk-technologische gebeuren, die in de Sovjet strategie onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Opvallend was de vermelding van Stalin in de duidelijke context van het Staats-Verdedigings-Comité, alsmede het applaus dat hierop volgde hetwelk Ustinov tweemaal vergeefs trachtte te onderbreken. Dit laatste werd in de Westelijke pers geïnterpreteerd als teken van verlegenheid met de situatie. Niettemin is het noemen van Stalin (uitsluitend) in relatie tot de Sovjet inspanning in de tweede wereldoorlog de laatste twee jaar (o.a. in geschriften van de huidige WP-Opperbevelhebber Kulikov), en in het bijzonder de laatste tijd (zie punt 2.c.), vaker voorgekomen en lijkt in die zin door Ustinov bedoeld te zijn. Het is echter niet geheel uit te sluiten dat het applaus bedoeld was voor de constructie van één man aan het hoofd van een geweldige (oorlogs-) organisatie.

Anders gezegd : Het zou een actuele betekenis kunnen hebben, gelet op Brezhnev's recente politieke, militair-politieke en militaire promoties, waarbij hij met name als voorzitter van de USSR-Defensie-Raad wordt genoemd.

Het feit dat Jaruzelski namens de NSWP-landen, en waarschijnlijk ook namens Joegoslavië, Mongolië, Noord-Korea, Vietnam en Cuba sprak, houdt waarschijnlijk verband met de status van Polen als tweede Warschaupaktland, en getuigt van de belangrijke positie die Polen in het WP inneemt.

Het feit dat de Roemeense Mindef Coman niet aan de besprekingen van 23 en 24 februari deelnam kan worden vergeleken met de viering van de 60e verjaardag van de Oktoberrevolutie in November 1977, toen de Roemeense partijleider Ceaucescu, tevens staatshoofd en opperbevelhebber, Brezhnev's feestrede bijwoonde, doch direct daarna naar Boekarest terugkeerde en ook de Militaire parade in Moskou niet bijwoonde. Opmerkelijk is wel dat Coman toch in Moskou bleef en des te opvallender omdat de Joegoslavische Mindef Ljubicic wel deelnam aan de besprekingen. Mogelijk heeft Coman in Moskou afzonderlijke besprekingen gevoerd en heeft Roemenië zijn relatief onafhankelijke buitenlandse en militaire politiek willen onderstrepen door niet in bondgenootschappelijk multilateraal kader te willen praten.

Ook viel op dat de Joegoslavische Mindef Ljubicic door de Opperbevelhebber van de Sovjet vloot, Vloot-admiraal Gorshkov, en de commandant van de Sovjet luchtverdediging, Maarschalk Batitskiy, van de luchthaven werd afgehaald. In dit verband wordt dezerzijds

verwezen naar de eerder gerapporteerde Sovjet verlangens naar meer vlootfaciliteiten en overvliegfaciliteiten met kortere aankondigingstijd, en naar de materieleleveranties die Joegoslavië juist voor de marine en luchtverdediging verlangt. Eveneens opmerkelijk was de aanwezigheid van de Finse delegatie onder leiding van een tamelijk hoge militair, in verband met de formeel neutrale status van Finland. Hierbij kan worden opgemerkt dat regelmatig belangrijke militaire uitwisselingen tussen de Sovjet-Unie en Finland plaatsvinden (en dat Finland ook wapenaankopen in de Sovjet-Unie doet).

Geheim

b. Militaire samenwerking

- Op 24 januari kwam in Oost-Berlijn de gemengde Duits-Sovjet Commissie bijeen onder voorzitterschap van de 1e plv. Minister voor Buitenlandse Zaken van de DDR, Dr. Herbert Krolikowski. Van Oostduitse zijde namen verder o.a. Ltgen. Poppe - plv. Mindef en Hfd. Achterwaartse Diensten - en de plv. Minister voor Financiën, M. Sandig, deel. De Sovjet delegatie werd geleid door de ambassadeur in de DDR, Abrassimow, en bestond verder o.m. uit GSVG-bevelhebber Lrgen. Ivanovsky en W.I. Saiwa, gezant bij de Sovjet ambassade in de DDR. De zitting van de gemengde commissie, die ieder jaar gedurende januari plaatsvindt, leidde tot volledige overeenstemming over de besproken vraagstukken die de twee landen aangaan. Waarschijnlijk betreffen deze de stationering van de Sovjet troepen in de DDR en de daaruit voortvloeiende overeenkomsten voor het lopende en/of komende jaar, met name m.b.t. de financiële tegenprestaties, voortvloeiende uit het troepenstationeringsverdrag van 1957 en de daarop aansluitende verdragen.

(B-2) (R).

-Op 3 februari ontving de Roemeense partijleider Ceaucescu, tevens staatshoofd en opperbevelhebber van de Roemeense strijdkrachten, de opperbevelhebber van de verenigde WP-strijdkrachten, MSU Kulikov, en zijn chefstaf, tevens 1e plv opperbevelhebber, Lrgen. Gribkov. Bij de ontmoeting was ook de Roemeense Mindef, Kolgen-Coman, aanwezig.

GEHEIM

Waarnemers namen aan dat zij in Boekarest (militaire) samenwerking en de komende WP-militaire manoeuvres hebben besproken. Van Joegoslavische zijde werd naar aanleiding hiervan gezegd dat Roemenië blijft weigeren deel te nemen in gezamenlijke oefeningen van de WP-strijdkrachten anders dan in "wargames" (lees : staf- of kaart-oefeningen). In dit verband bestaat waarschijnlijk een relatie met de oefening "Soyuz '78" die in de tweede helft van maart in de havenplaats Mangalia in Roemenië zal worden gehouden o.l.v. de Roemeense Mindef en met deelname van of in aanwezigheid van Sovjet en Bulgaarse officieren. Gezien dit laatste is noemenswaard dat Kulikov na Roemenië ook Bulgarije zou bezoeken. (B-3)(G/W)

-Op 11 februari vond in de DDR voor de eerste maal de "Dag der Civiele Verdediging" plaats, 20 jaar na de oprichting. Pers en autoriteiten besteedden grote aandacht aan deze gebeurtenis en een feestelijke bijeenkomst in Oost-Berlijn werd bijgewoond door een vertegenwoordiger van de VSWP-opperbevelhebber, Kolgen; Tankajev, en door de 1e plv opperbevelhebber van de GSVG, Ltgen. Snetkov. De Oostduitse Cdt Civiele Verdediging, Ltgen. Peter hield een toespraak. E.e.a. vormt een bevestiging van het grote belang dat in het kader van het Warschaupakt aan de civiele verdediging wordt gehecht. (B-2)(R/W)

enstgeheim

c. Ideologische Conferenties

- Op 25 en 26 januari vond in Boedapest een conferentie plaats van leidende functionarissen van de CC-afdelingen voor Buitenlandse Zaken en Ideologie van de CP'en van alle WP-lidstaten, Cuba en Mongolië. Aan de orde waren actuele problemen m.b.t. de internationale ideologische strijd en de samenwerking tussen de partijen. De deelnemers werden door de Hongaarse CC-secretaris Imre Gyori ontvangen. Politieke waarnemers brachten de bijeenkomst in verband met de brief van staatshoofd-partijleider Brezhnev over de "neutronenbom". (C-2/3)(W)

-Op 7 februari begon in Moskou een werkbijeenkomst van de hoofden van de radio- en televisie-organisaties van alle WP-lidstaten, Vietnam, Cuba en Mongolië. Zij werden door CC-secretaris Zimyanin, belast met cultuur, propaganda en ideologie, ontvangen; hierbij kwamen aspecten van ideologische activiteiten, binnen- en buitenlandse politiek en samenwerking tussen de broederlanden aan de orde.

(C-2)(W)

- Op 27 februari begon in Boedapest een Conferentie van CC-secretarissen van de CP'en van alle WP-lidstaten, Cuba, Mongolië en Vietnam, met als onderwerp de coördinatie van taken en werkzaamheden van de massamedia in de Oosteuropese landen. De besloten besprekingen begonnen met een oproep van de Hongaarse partijsecretaris Ovari gezamenlijk acties te ondernemen tegen de neutronenbom. Gemeld wordt dat de CVSE-Conferentie van Belgrado aan de orde zou komen, evenals verleden jaar in Sofia gebeurde. De Sovjet delegatie stond onder leiding van CC-secretaris en Politburo-kandidaatlid Ponomaryov, die de internationale afdeling van het CC onder zijn beheer heeft en zich onder meer bezig houdt met de betrekkingen met niet-regerende CP'en, en omvatte verder CC-secretarissen Zimyanin (Cultuur, Propaganda, Ideologie) en Rusakov (Regerende Communistische Partijen). Uit Ponomaryov's deelname valt, volgens waarnemers, af te leiden dat het Eurocommunisme aan de orde zou komen. (C-3)(R/W)

Confidentieel

Commentaar: In vergelijking met eind 1977 en begin 1978 is de ideologische conferentie-activiteit nu relatief gering te noemen. Dit hangt waarschijnlijk samen met het feit dat nu de voorbereiding en viering van de verjaardagen van de Oktoberrevolutie en van de Sovjet Strijdkrachten achter de rug zijn. Opmerkelijk is wel dat weer een conferentie de media-coördinatie als officieel thema heeft, hetgeen kennelijk samenhangt met het teleurstellende CVSE-verloop en het op elkaar afstemmen van de kritiek op mogelijk nieuw in te voeren wapensystemen aan Westelijke zijde, de voornemens van enkele regeringen van NAVO-landen om het defensiebudget te verhogen zoals overeengekomen tijdens de NAVO-top in Londen van mei 1977, alsmede de redenen die daarvoor van Westelijke zijde worden aangevoerd. Benadrukt moet worden dat in de publiciteit/propaganda gesteld wordt dat "de Sovjet-Unie en het Warschaupakt niemand bedreigen",

dat geen overwicht wordt nagestreefd op zowel het mondiale vlak als in Centraal Europa, en dat zij zich slechts van wapens voorzien voor zover dit voor de eigen, defensieve doeleinden noodzakelijk is.

2. Sovjet-Unie

Dienstgeheim

a. Bevordering Sokolov tot MSU

Op 17 februari is 1e Plv.Mindef Lrgen. Sokolov bevorderd tot Maarschalk van de Sovjet-Unie. Hij was sinds april 1967 legergeneraal en zijn bevordering tot MSU op dit ogenblik hangt samen met de 60e verjaardag van de Sovjet Strijdkrachten. Door deze bevordering zijn voor het eerst alle drie 1e Plv.Mindef's, MSU. Binnen de Sovjet defensietop is Sokolov o.a. verantwoordelijk voor militair-politieke samenwerking met "Derde Wereld"-landen. (B-2)(G)

b. Ontwikkelingen in en rond het Politburo

Confidentieel

(1) Militair eerbetoon voor Brezhnev

Op 20 februari heeft het Presidium van de Opperste Sovjet de hoogste militaire onderscheiding van de Sovjet-Unie, de Overwinningsorde, aan Brezhnev verleend. Hij verscheen bij de uitreiking, evenals bij de herdenking van de 60e verjaardag van de Sovjet strijdkrachten op 22 februari, in zijn Maarschalksuniform, en werd o.a. aangeduid als voorzitter van de Verdedigingsraad van de USSR. Brezhnev is met Stalin de enige politieke leider in de Sovjet-Unie die deze orde heeft ontvangen, en dit verleent hem, vanwege de zeldzaamheid (16x verleend), een nog grotere prominentie binnen de leiding dan enige andere topfunctionaris. Als motief voor de verlening noemde Suslov, die de onderscheiding namens het Presidium uitreikte, Brezhnev's verdiensten in de tweede wereldoorlog - o.a. bij de bevrijding van Roemenië, Hongarije, Polen en Tsjechoslowakije - alsmede diens verdiensten voor de ontwikkeling van het defensieve vermogen van de Sovjet-Unie en zijn bijdragen aan de strijd voor de vrede. Feitelijk bleek uit Suslov's woorden echter dat de onderscheiding verleend is in samenhang met de 60e verjaardag van de Sovjet strijdkrachten. Gedurende de laatste jaren zijn de militaire verdiensten van Brezhnev disproportioneel aan de orde gesteld, samenhangend met zijn militaire bevordering van zijn

oorlogsrang van majoor-generaal tot legergeneraal in 1975 en Maarschalk van de Sovjet-Unie in 1976, alsmede met de verlening van diverse onderscheidingen en zijn openlijke erkenning als voorzitter van de Verdedigingsraad van de Sovjet-Unie. Dit laatste wordt in toenevende mate bij zijn credenties genoemd, in tegenstelling tot zijn éénmalige vermelding als opperbevelhebber van de Sovjet strijdkrachten in oktober 1977. De mogelijkheid bestaat nog dat hij tot "Generalissimus" bevorderd zal worden, om hem boven de rij Maarschalken der Sovjet-Unie te doen uitstijgen; dit zal echter eerder van de internationale omstandigheden afhangen die op dat moment bestaan.

Bij de uitreiking van de Overwinningsorde, die doorgaans alleen voor uitnemende oorlogsverdiensten wordt verleend, waren-zoals gebruikelijk-de belangrijkste politieke en militaire functionarissen van de Sovjet-Unie aanwezig. Tot de ontbrekende Politburoleden behoorden Minister voor Buitenlandse Zaken Gromyko - die sedert 3 februari niet meer in de openbaarheid is verschenen en waarschijnlijk ziek is -, de als Brezhnev-vertouwing geldende Leningradse partijleider Romanov - die in Vietnam was als eerste Politburolid sinds Suslov in 1976 het Vietnamese CP-Congres bijwoonde (zie deel III punt 2), en de Ukraïense partijleider Shcherbitsky, die ook als Brezhnev-protégé wordt gezien. Ook ontbraken Politburo-kandidaatleden Masherov (partijleider van Witrusland) en Rashidov (partijleider Oezbekistan), alsmede CC-secretaris Kapitonov. (B-2) (G/R/W)

(2) Onzekerheid over Brezhnev

Ondanks dat Brezhnev althans uiterlijk op het toppunt van zijn macht staat, is in verband met zijn gezondheidstoestand van meerdere zijden bericht, dat thans reeds sprake zou zijn van een interregnum of overgangsfase in het Politburo. Indien deze berichten juist zijn, hebben de eerbewijzen aan Brezhnev niet meer dan een façadekarakter.

Waarnemers leiden dit onder meer af uit de weifelachtige en onzekere Sovjet houding in internationale overlegsituaties als SALT II, MBFR, de Berlijnse kwestie en de CVSE-Vervolgconferentie in Belgrado, waar reële voortgang praktisch onmogelijk blijkt. Daarbij wordt echter ook de "neutronenbom"-kwestie als verdragingsfactor genoemd. In het verleden is een dergelijke houding enkele malen symptomatisch geweest voor overgangsfases. In samenhang hiermee circuleren in de pers als mogelijke opvolgers voor Brezhnev de namen Kirilenko, Romanov en in toenemende mate ook Kulakov. Suslov, die min of meer als tweede man in de huidige hiërarchie geldt, zou-mogelijk samen met Kirilenko-een belangrijke rol achter de schermen kunnen vervullen in een overgangssituatie. Indien op korte termijn een acute situatie optreedt kunnen zij op de voorgrond komen te staan. (C-3)(GR/W)

Confidentieel

(3) Eerbewijzen voor Politburoleden

In februari vierden Politburoleden Kulakov en Shcherbitsky, evenals kandidaatlid Masherov - resp. CC-secretaris, 1e partijsecretaris van de Oekraïne en 1e partijsecretaris van Witrusland - , hun zestigste verjaardag. Zowel Kulakov als Masherov werden voor de tweede maal Held van de Socialistische Arbeid, met als onderscheidingstekenen een tweede Leninorde en tweede Gouden Hamer en Sikkels Medaille. Van Bulgarije ontvingen beiden de eervolle Georgi Dimitrov Orde. Shcherbitsky daarentegen, die in september 1977 in verband met zijn verdiensten voor de oogst in de Oekraïne reeds voor de tweede maal Held van de Socialistische Arbeid werd, moest genoegen nemen met de Orde van de Oktoberrevolutie. Dit is voor een 60e verjaardag een relatief minder eervolle onderscheiding en een Leninorde had meer voor de hand gelegen, doch dit houdt waarschijnlijk mede verband met het feit dat hij al tweemaal Held was en dientengevolge al twee Leninordes had. Slechts één Sovjet leider, Brezhnev, is driemaal Held van de Socialistische Arbeid.

Ook hebben recent mogelijk ook Politburolid Suslov en kandidaatlid Demichev een minder eervolle onderscheiding dan gebruikelijk gekregen.

Terwijl doorgaans meerdere personen tegelijk worden onderscheiden, zoals bijvoorbeeld op 5 januari j.l., werd voor Kulakov een individuele ceremonie georganiseerd. Hierover zeiden waarnemers dat Brezhnev's woorden merkbaar koel van toon waren, in tegenstelling tot diens optreden toen zijn protégé Shcherbitsky voor de tweede maal Held werd. Bovendien duidde Brezhnev Kulakov aan als landbouwexpert, terwijl diens ervaringen, zoals hij zelf in zijn dankwoord tot uitdrukking bracht, veelzijdiger zijn en in tegenstelling tot de ervaringen van Shcherbitsky op Centraal niveau werden opgedaan. Bij Shcherbitsky's onderscheiding wees Brezhnev wél op veelzijdige ervaring, en op het feit dat hij erg nauw met hem had samengewerkt, hetgeen t.a.v. Kulakov achterwege bleef.

In vergelijking met andere 60e verjaardagen van Politburoleden werd in de Sovjet media relatief veel aandacht aan Kulakov besteed, vergelijkbaar met de omvangrijke aandacht bij 70e verjaardagen. Bovendien zijn een aantal van zijn toespraken en artikelen opnieuw verspreid, hetgeen bij vergelijkbare gelegenheden zonder bekende precedents is. Verder bestaat dezerzijds de indruk dat ook van de zijde van de meest Sovjet-getrouwe NSWP-staten in de pers relatief veel aandacht aan Kulakov is besteed.

Overigens ontbraken bij Kulakov's ceremonie vijf van de veertien Politburoleden, onder wie Shcherbitsky, en drie van de acht kandidaatleden, onder wie Masherov. Ter gelegenheid van de feestelijke bijeenkomst i.v.m. de zestigste verjaardag van de Sovjet strijdkrachten ontvingen alle leden en kandidaatleden van het Politburo, alsmede de CC-secretarissen, een speciale jubileummedaille, met uitzondering van Romanov, Shcherbitsky en Masherov die zich in Leningrad bevonden. Minister van Buitenlandse Zaken Gromyko, die afgaande op gepubliceerde foto's niet aanwezig was, heeft de jubileummedaille wel ontvangen. (B-2)(R/W)

onfidentieel

Commentaar : Voor de potentiële vervanging van Brezhnev als partijleider kan een aantal criteria gehanteerd worden indien sprake is van een ordelijk geregelde opvolging. Dit zijn de duur van het Politburo-lidmaatschap, het ervaringsbereik (partij en/of staat, nationaal-of republieksniveau), nationaliteit en leeftijd, tesamen met de politiek/economische stellingname. Dit laatste is een aanvechtbaar criterium gezien de tegenstrijdige meldingen die circuleren. Bij een minder ordelijk geregelde opvolging, waarbij waarschijnlijk sprake zal zijn van een interim-leider, is de leeftijdsfactor van minder groot belang, en komen-als gezegd-Suslov en Kirilenko in aanmerking.

Bij een ordelijk geregelde opvolging dient de kandidaat-partijleider qua leeftijd en gezondheidstoestand in staat te zijn 10 à 15 jaar als zodanig op te treden. Binnen het Politburo-ledenbestand komen dan Andropov (62), Grishin (62), Kulakov (60), Kunayev (65), Mazurov (63), Romanov (55) en Shcherbitsky (60) in aanmerking, en - indien Brezhnev nog enkele jaren aanblijft - ook kandidaatleden Aliyev (54), Demichev (60), Masherov (60), Rashidov (60) en Solomentsev (63). Gelet op de recente ontwikkelingen, ervaringsbereik en duur van hun Politburo-lidmaatschap komen dan Kulakov en Mazurov als eersten in aanmerking als potentieel partijleider. Tegen Kulakov pleit echter dat zijn ervaring in hoofdzaak beperkt is tot landbouwaangelegenheden, hoewel door zijn nu circa 7-jarige Politburo-lidmaatschap deze tekortkoming maar zeer betrekkelijk is. Mazurov heeft als pré zijn langduriger Politburo-lidmaatschap (sinds 1965) en zijn veelzijdige ervaring als 1e Vice-premier, doch lijkt in verband met dit laatste te zijn voorbestemd opvolger van Premier Kosygin te worden.

Van de genoemde kandidaatleden van het Politburo beschikken alleen Demichev en Solomentsev over voldoende brede bestuurlijke ervaring om in de afzienbare toekomst mogelijk in aanmerking te komen. In verband met het opvallende eerbetoon aan Kulakov, alsmede het feit dat deze recent diverse malen rechts naast Brezhnev zat bij openbare gebeurtenissen, heeft hij momenteel waarschijnlijk de beste papieren voor de potentiële opvolging.

Voor het beleid van de Sovjet-Unie zijn - in samenhang met de opvolging in verband met het collectieve leiderschapsbeginsel - op korte termijn waarschijnlijk geen belangrijke veranderingen te verwachten. Op langere termijn kan de opvolging wel beleidsgevolgen hebben, afhankelijk van de personele veranderingen die binnen het Politburo zullen plaatsvinden na het wegvallen van de oudere garde.

c. Aandacht voor Stalin

In de Sovjet-Unie en de DDR is onlangs de naam Stalin weer enkele malen genoemd. Op een vraag van een lezer van het Engelstalige propagandablاد "Moscow News" werd begin februari geantwoord met verwijzing naar vele officiële documenten en theoretische en historische studies, alsmede naar de grote Sovjet Encyclopedie. Naast loftuitingen is in Moscow News ook kritiek opgenomen. De memoires van de 69-jarige Sovjet Minister voor Buitenlandse Handel, tevens CC-lid, Patolichev, welke eind januari werden gepubliceerd, schilderden Stalin af als een krachtig en zorgvuldig leider die zijn ondergeschikten te veel vrijheid van handelen gaf, waardoor de "zuiveringen" zouden hebben plaatsgevonden buiten Stalin's medeweten en verantwoordelijkheid. Voorts noemde Sovjet Mindef Ustinov in zijn feestrede ter gelegenheid van de 60e verjaardag van de Sovjet strijdkrachten op 23 februari - in aanwezigheid van Brezhnev - de naam Stalin.

Dit zou zijn gevolgd door langdurig applaus dat Ustinov geruime tijd belette zijn rede voort te zetten niettegenstaande herhaalde pogingen. De pers brengt dit applaus in verband met Stalin, doch het kan mede betrekking hebben gehad op de vorming van het Staats-Verdedigings-Comité voor de strijd tegen Hitler-Duitsland (Zie Hoofdstuk A, punt 1.a.). Ook de Oostduitse partijleider-staatshoofd Honecker noemde in zijn rede ter gelegenheid van de 60e verjaardag bij een Sovjet eenheid in de DDR de naam Stalin. Overigens werd Lenin herhaaldelijk als grondlegger van de Sovjet strijdkrachten aangeduid, en werd de feitelijke organisator Trotsky in het geheel niet genoemd. Opmerkelijk is ook dat in de Sovjet pers artikelen zijn verschenen waarin het Brest-Litovsk-verdrag van 1918 en het Duits-Sovjet niet-aanvalsverdrag van 1939 aan de orde werden gesteld. Dit is, volgens de gezaghebbende „Neue Züricher Zeitung“, vrij ongebruikelijk, en er schijnen ook kort ná Stalin's dood en kort vóór Khrushev's val gelijksoortige artikelen te zijn verschenen. Hiermede werd gesuggereerd dat opnieuw een belangrijke mutatie op handen zou zijn.

(C-2/6)(W)

3. DDR

nystgeheim

a. Ministerraadmutaties

In aanvulling op MO 8/77 en 1/78 is bekend geworden dat Heinz Kuhrig nog steeds in functie is als Minister van Landbouw. Als zodanig bezocht hij eind januari Cuba. De op 23 december tot Minister benoemde Albert Stief, die dezerzijds als mogelijke opvolger van Kuhrig werd aangeduid, blijkt te zijn benoemd als voorzitter van het Comité voor Arbeiders en Boeren Inspectie met de rang van Minister. Hij was voorheen ondervoorzitter en volgde Minister Heinz Matthes op die op 21 december onder veel lofuitingen terugtrad wegens gezondheidsredenen. De eveneens op 23 december tot Minister benoemde Gerhard Beil blijkt Minister voor Buitenlandse Handel met Westerse Landen te zijn geworden. Hij was voordien onderminister voor Buitenlandse Handel, sec, en zijn huidige functie is volgens de dezerzijds beschikbare informatie een nieuwe ministeriële functie. Hieruit kan worden afgeleid dat de DDR blijft streven naar verdere uitbreiding van de handelsbetrekkingen met het Westen, mogelijk om daarmee tegemoet te komen aan de Oostduitse vraag naar Westerse consumptiegoederen.

(C-2) (W)

nfidentieel

b. Interne situatie

In toenemende mate wordt melding gemaakt van groeiende ontevredenheid onder de Oostduitse bevolking, waarbij naast economische motieven ook de afstandelijke houding van de leiders en hun houding jegens de Sovjet-Unie een rol spelen. In dit kader ware het Oostduitse "Manifest" en de Oostduitse en Sovjet reacties daarop te plaatsen, alsmede de kritische beschouwingen van vroegere SED-functionarissen als Havemann en Bahro, en ook de berichten dat de situatie in de DDR als "explosief" geldt, in die zin dat spoedig onrust te verwachten zou zijn. Mogelijk hebben zich reeds

topleiding, met name t.a.v. het te volgen economisch beleid, de inter-Duitse betrekkingen en de relatie tot de Sovjet-Unie. Dit zou tot gevolg hebben dat de Oostduitse leiding niet meer als geheel het vertrouwen van de Sovjet leiders geniet. De recente aandacht voor de verjaardagen van het Ministerie van Staatsveiligheid (waarbij gepleit werd voor nauwere samenwerking tussen de veiligheidsdiensten van de DDR en de SU in de strijd tegen "de vijanden van de vrede en het socialisme"), van de Civiele Verdediging en uitspraken rond de 60e verjaardag van de Sovjet strijdkrachten kunnen bedoeld zijn om het vertrouwen van de Sovjet leiders te behouden of te herstellen. In dit verband kan het artikel van GSVG-Opperbevelhebber Lrgen. Ivanovsky, in het Oostduitse partijdagblad "Neues Deutschland", waarin de "Brezhnev-Doctrine" impliciet genoemd wordt, gezien worden als waarschuwing aan de DDR-leiders een voorzichtige houding aan te nemen en onrust te voorkomen, mede in het licht van het feit dat de "Brezhnev-Doctrine" door meerdere Sovjet topmilitairen impliciet is genoemd ter gelegenheid van de 60e verjaardag van de Sovjet strijdkrachten.

In aansluiting hierop kan ook worden verwezen naar een toespraak van Ivanovsky bij een GSVG-opleidingscentrum in de omgeving van Frankfurt-am-Oder op 21 februari, in aanwezigheid van Honecker, Minister voor Staatsveiligheid Kolgen. Mielke, Volkskamer President Sindermann en Sovjet ambassadeur Abrassimow, waarin verklaard werd dat de Sovjet soldaten "de socialistische verworvenheden van onze volken" betrouwbaar beschermen, en dat zij altijd bereid zijn welke agressor dan ook direct aan te pakken. Ook verklaarde hij dat "wij onze veiligheid als ook de veiligheid van onze bondgenoten nooit hebben prijsgegeven en nooit zullen prijsgeven". Dit kan worden opgevat als bereidverklaring op te treden tegen onrust in de DDR. (C-3) (R) (W)

Commentaar : Ondanks dit alles zijn op korte termijn waarschijnlijk geen radicale veranderingen in de DDR te verwachten, mede omdat de politieke speelruimte kleiner is geworden. Ten gevolge van de ontevredenheid zijn mutaties in de partij- en/of regeringstop niet geheel uit te sluiten, waarbij mogelijk een zekere verharding van het beleid zal plaatsvinden.

4. Polen

Confidentieel

a. Interne situatie en relatie tot de SU

Na het in MO 1/78 gemelde vertrek van Jozef Tejchma als Minister voor Cultuur en Kunstzaken, eind januari, en diens feitelijke, maar nog niet officiële, vervanging door de als hard-liner bekend staande Janusz Wilhelmi, zijn op het culturele vlak nu andere personele mutaties bekend geworden. Dit betreft de vervanging van plaatsvervangend Minister Tadeusz Kaczmarek door de -partijloze- professor Viktor Zin op 22 december, en de vervanging van het hoofd van de Culturele Afdeling van het Centraal Comité, de als tamelijk liberaal bekend staande Lucjan Motyka die ambassadeur in Bulgarije is geworden, door Bogdan Gawronski. Deze wordt gerekend tot het kamp van de hard-line CC-secretaris voor Cultuur, Jerzy Lukaszewicz. Hij was sinds 1973 partijsecretaris voor propaganda in Poznan, na eerder aldaar hoofd van de afdeling voor interne zaken, belast met veiligheids- en politiezaken, te zijn geweest, In samenhang met deze mutaties tekent zich een verstrakking af in het sociaal-culturele beleid. Dit uitte zich tot dusver o.m. in hardhandige maatregelen tegen de door dissidenten georganiseerde "ondergrondse universiteit", die zich vooral op het politieke en culturele wetenschappelijke terrein begeeft en die in vorm en naam doet denken aan ondergrondse activiteiten ten tijde van de tsaristische bezetting van Polen. In samenhang hiermee zijn de maatregelen tegen de dissidente historicus Adam Michnik medio februari te bezien, alsmede diens arrestatie en die van tenminste 14, mogelijk 25 of meer, leden en symphatisanten van het "Comité voor Sociale Weerbaarheid", vroeger het Arbeiders Verdedigings Comité. Onder de gearresteerden bevond zich ook CSW-leider Jacek Kuron.

(C-2) (R/W)

ienstgeheim

b. Relatie Polen - DDR

Naast de in MO 1/78 gesignaleerde bezoeken hebben gedurende januari nog bezoeken van een Oostduitse partijdelegatie aan Polen, en van een Poolse partijdelegatie aan de DDR,

plaatsgevonden. Gelet op de besproken onderwerpen en deelnemende personen was hierbij de samenwerking tussen de PVAP en SED op langere termijn aan de orde, onder meer op het terrein van de sport, kerkelijke zaken en organisatie. Voorts vonden begin februari in Warschau in een vriendschappelijke sfeer economische besprekingen plaats tussen Oostduitse en Poolse regeringsdelegaties, bestaande uit de ministers voor buitenlandse handel, mijnbouw en transport. Dit zijn alle terreinen waarop de Poolse economie met problemen kampt.

Op 18 en 19 februari bracht verder een Oostduitse delegatie "op uitnodiging" van partijleider Gierek een voordien niet aangekondigd vriendschappelijk bezoek aan Polen. De DDR-delegatie werd geleid door partijleider- staatshoofd Honecker, en bestond verder onder meer uit premier Stoph, CC-secretaris voor de economie Mittag, het hoofd van de CC-afdeling voor Internationale betrekkingen Markowski, en de Staatssecretaris van de Staatsplan Commissie, Klopfer. In de besprekingen met o.m. Gierek, premier Jaroszewicz en CC-secretarissen Babiuch en Olszowski stond de economische samenwerking tussen de DDR en Polen centraal. De "officiële en vriendschappelijke ontmoeting" vond plaats in de provincie Krosno, hetgeen voor hoge buitenlandse bezoeken ongebruikelijk is. Volgens de Oostduitse partijpers en het Poolse persbureau PAP vonden de besprekingen plaats in de "traditionele sfeer van hartelijkheid en wederzijds begrip", hetgeen duidt op de mogelijkheid dat geen volledige overeenstemming over de besproken (politieke) zaken bestond. Volgens het partijdagblad "Neues Deutschland" zullen de twee partijen voortgaan bij te dragen aan de verwezenlijking van het programma van de Conferentie van Europese CP'n van juni 1976, en verklaren zij samen te zullen werken bij de versterking van de eenheid van de internationale communistische en arbeidersbeweging, en bij de verdediging van de

solidariteit met alle vooruitstrevende en democratische krachten in de strijd voor maatschappelijke vooruitgang en vrede in de wereld. (C-2) (R/W)

onconfidentieel

Commentaar : Mede gelet op de door Neues Deutschland genoemde versterking van de eenheid en solidariteitsverdediging, en op de economische context waarin dit genoemd werd, houden de verscherping van de maatregelen tegen dissidenten en de mutaties in de Poolse culturele top en verstrakking van het culturele beleid waarschijnlijk verband met economische toezeggingen van de Sovjet-Unie en de DDR aan Polen. Dit zou betekenen dat Polen economische toezeggingen, met name van Sovjet zijde bedoeld om economische spanningen te doen verminderen, heeft moeten betalen met concessies in de richting van een dogmatischer sociaal-cultureel beleid. E.e.a. kwam ook op het politieke vlak naar voren, gezien het feit dat van Poolse zijde recent herhaaldelijk de Sovjet-Poolse samenwerking tamelijk uitbundig is geprezen. Gedeeltelijk was dit nog een uitvloeisel van de viering van de 60e verjaardagen van de Oktoberrevolutie en van de Sovjet strijdkrachten.

Een van de opvallendste uitspraken was die van Minister van Buitenlandse Zaken Wojtaszek op 3 januari, die in Moskou verklaarde dat niemand ooit een wig tussen Polen en de Sovjet-Unie zal kunnen drijven, en dat pogingen daartoe gedoemd zijn te mislukken. Deze uitspraak hield waarschijnlijk mede verband met het bezoek van President Carter kort daarvoor. Op het binnenlandse vlak is inmiddels sprake van een zekere stabilisatie van de toestand, welke mogelijk verstoord kan worden door de genoemde arrestaties van dissidenten.

5. Joegoslavië

Dienstgeheim

a. Relatie JCB-CPSU

Van Joegoslavische zijde is begin dit jaar wederom felle kritiek geleverd op de Sovjet uitleg van de Berlijnse Conferentie van Europese CP'n van juni 1976, en op de daarmee samenhangende continue Sovjet aandacht voor het proletarisch internationalisme. Het Sovjet standpunt wordt gesteund door met name de Tsjechoslowaakse en Bulgaarse CP'en, alsmede door de SED. Directe aanleiding voor de hernieuwde aanvallen vormde het boek "Voor een Europa van Vrede en Vooruitgang" onder redactie van theoreticus Vadim Zagladin, dat begin januari werd gepubliceerd onder verantwoordelijkheid van de wetenschappelijke instituten van de CP'n van alle WP-lidstaten, behalve Roemenië. "Professor" Zagladin is kandidaatlid van het CC van de CPSU en 1e plv.hoofd van de CC-afdeling voor Internationale Betrekkingen, onder Politburokandidaatlid Boris Ponomarov.

Door Joegoslavië wordt de Oostberlijnse Conferentie gewaardeerd als een bijeenkomst waarin de partijleiders van de Europese landen overeenkwamen eigen wegen naar het socialisme en communisme te volgen. Dit kwam tot uitdrukking in het laten vallen van de term "proletarisch internationalisme" ten gunste van "internationalistische solidariteit", waarin vrijwillige samenwerking zónder leidinggevend centrum (lees : Moskou) tot uitdrukking wordt gebracht. Van Sovjet zijde wordt (onveranderd) het "proletarisch internationalisme" verdedigd, in welk kader de "Berlijnse formule" door Zagladin wordt aangeduid als platform voor versterking van samenwerking en eenheid, veeleer dan als handvest van onenigheid. Dit ligt, volgens Zagladin, opgesloten in de grote ideeën van Marx, Engels en Lenin die aan de Berlijnse formule ten grondslag lagen, en waarvan het proletarisch internationalisme een onderdeel vormt.

Op zich wijzen de Joegoslavische commentatoren het proletarisch internationalisme niet af, doch wel de "gedeformeerde uitleg" die de CPSU er aan geeft.

(C-2) (W)

Confidentieel

Commentaar : De Joegoslavische reacties op Zagladin's boek duiden op een zekere ongerustheid t.a.v. de Sovjet bedoelingen, mede gezien het feit dat het boek een co-productie van het merendeel der CP'n van de WP-lidstaten is, en in verband met Zagladin's positie binnen de CPSU en de Internationale Communistische beweging. Op zich is de Joegoslavische opstelling niet nieuw, zij het dat recentelijk meest Sovjet kritiek op het "Eurocommunisme" werd aangegrepen voor kritiek op de lijn van de CPSU. Opmerkelijk is overigens dat Roemenië niet tot de co-producenten van het boek behoort, hetgeen de onafhankelijke externe RCP-koers bevestigt, en dat Joegoslavië in de theses voor het 11e partijcongres eveneens de Sovjet lijn aanvalt
(zie punt 5.b).

Confidentieel

b. Voorbereidingen Partijcongres

In juni zal in Belgrado het 11e Congres van de Joegoslavische Communisten Bond plaatsvinden. De voorbereidingen worden geleid door de secretaris van het Uitvoerend Comité van de JCB, de 52-jarige Stane Dolanc, die naar verluidt vice-voorzitter van het Congres zal zijn. President-partijleider Tito zal voorzitter zijn, doch verwacht wordt dat de feitelijke leiding bij Dolanc zal berusten, die daardoor waarschijnlijk de potentiële opvolger van Tito in diens functie van partijleider zal worden. Dolanc is recent sterker dan voorheen op de voorgrond getreden, waarbij met name opviel dat hij zich meer dan in het verleden op het buitenlandse politieke vlak begaf.

GEHEIM

Hij bracht onder meer medio februari, op uitnodiging van partijleider Ceaucescu -tevens staatshoofd- een bezoek aan Roemenië. Opmerkelijk was de aandacht die door beide nationale persbureaus, Tanjug en Agerpress, aan Dolanc's besprekingen met o.m. Ceaucescu werd besteed, gezien het grote aantal genoemde gespreksthema's. Ten aanzien van het Joegoslavische binnenlandse beleid verdedigde Dolanc in een persconferentie in Belgrado m.b.t. het Partijcongres het zelfbestuursstelsel, samen gaand met "democratisch centralisme" in de partij. Hij verklaarde dat het partijpresidium van circa 50 tot 24 leden zal worden ingekrompen, te weten twee vertegenwoordigers van ieder der zes republieken, één vertegenwoordiger uit beide autonome gebieden, een vertegenwoordiger van de strijdkrachten, alsmede staatshoofd-partijleider Tito. Discussies over de re-organisatie zouden gaande zijn, en de plannen voorzien vooralsnog niet in de benoeming van een vice-president van de partij. Wel zal een "uitvoerend secretaris" worden benoemd, welke post waarschijnlijk voor Dolanc bestemd is en die hem feitelijk een sleutelpositie in de partij zal bezorgen. Een en ander zou betekenen dat het in 1977 genoemde te vormen "Politiek Bureau" waarschijnlijk niet tot stand zal komen, hetgeen vermoedelijk samenhangt met onoverkomelijke moeilijkheden om de diverse nationaliteiten er proportioneel in vertegenwoordigd te laten zijn.

In de theses voor het 11e Congres stelde het CC in februari vast dat de positieve ontwikkeling, dat vrijwillige internationale samenwerking binnen de brede progressieve stroming een steeds grotere inhoud krijgt, door conservatieve en dogmatische krachten bestreden wordt. Deze krachten zouden er naar streven achterhaalde verhoudingen te behouden en onder andere streven naar behoud van verschillende vormen van centralistische institutionalisering van de internationale activiteiten van de communistische en arbeiders-, socialistische en sociaaldemocratische, partijen.

De JCB wijst dit uitdrukkelijk af (en zet zich hiermede af tegen het Sovjet beleid). (C-2) (R/W)

Dienstgeheim

c. Militaire betrekkingen Joegoslavië - Libië

Van 16 tot 19 januari bracht een Libische militaire delegatie o.l.v. de opperbevelhebber van de strijdkrachten, Lt kol. Abu Bakir Yunis Jabir een officieel en vriendschappelijk bezoek aan Joegoslavië en de Joegoslavische strijdkrachten, op uitnodiging van Mindef Lrgen. Ljubicic.

Naast een ontmoeting met president Tito vonden "in een hartelijke sfeer" besprekingen plaats, waaraan van Joegoslavische zijde naast Ljubicic werd deelgenomen door :

- Kolgen. Enver Cemalovic, Cdt. Luchtstrijdkrachten/Luchtverdediging;
- Kolgen. Dusan Vujatovic, plv. Mindef voor productie c.q. uitrusting en oorlogseconomie;
- Kolgen. Radovan Vojvodic, (ex-) plv. Mindef, hoofd personele zaken van het ministerie van defensie, lid v.d. Presidentiële Veiligheidsraad;
- Kolgen. Dusan Pekic, plv. CGS en BLS, en (ex-) hoofd van de 6e afdeling van de Generale Staf, speciaal belast met opleidingen;
- Lt. Kolgen. Janko Susnjar, "Director Federal Directorate of Supply and Procurement";
- Lt. Kolgen. Zika Stojsic, chef-kabinet Verenigde Chefs van Staven;
- Schout-bij-Nacht Vejko Dokmanovic, plv. Mindef voor marinezaken.

Tijdens het bezoek van de delegatie werden eenheden en instellingen van de Joegoslavische strijdkrachten bezocht, waaronder een bezoek van Jabir mét Cemalovic aan het garnizoen Batajnica. Op 19 januari werd op het ministerie van defensie een gezamenlijk samenwerkingsaccord gesloten in de context van de bilaterale betrekkingen tussen "de twee bevriende landen", ter completering van eerdere overeenkomsten die tijdens het bezoek van Tito aan Libië (in 1977) werden gesloten.

Door een woordvoerder van het Joegoslavische ministerie van buitenlandse zaken werd medegedeeld dat de samenwerking in het militaire vlak alle aspecten van "inter-army" samenwerking omvat, en dat dit bezoek was gericht op de verdere bevordering en uitbreiding van die samenwerking. Overigens bezocht Jabir ook van 10 tot 12 januari Joegoslavië, waarbij toen besprekingen plaatsvonden met Ljubicic, CGS Potocar, Vujatovic en Cemalovic. (C-2) (W)

Geheim

Commentaar : Gelet op de bij het bezoek betrokken functionarissen waren waarschijnlijk verdere wapenleveranties en trainingsbijstand aan de orde. In deze context zijn onder meer Joegoslavische vliegtuigleveranties aan Libië te noemen. Het bezoek van Cemalovic en Jabir aan Batajnica is opmerkelijk in verband met onbevestigde berichten dat aldaar Libische Floggers aanwezig zouden zijn geweest, of mogelijk dat daar Joegoslavische Floggers, afkomstig van Libië, zouden zijn gestationeerd. Aannemelijk lijkt dat Libische olieleveranties aan Joegoslavië aan de orde zijn geweest als (gedeeltelijke) tegenprestatie voor Joegoslavische militaire "hulp" aan Libië, hetgeen zou kunnen blijken uit de betrokkenheid van Vujatovic en, in mindere mate, Susnjar bij de besprekingen. "Zijn" Federaal Directoraat voor Bevoorrading en Aanschaffingen heeft een brede taakomschrijving op het gebied van aan- en verkopen, produktie, im- en export, etc, van militaire of militair aanwendbare goederen.

Hoofdstuk B : Economie1. Sovjet-Unie

confidentieel

De door de officiële Sovjet instanties bekendgemaakte gegevens over de economische ontwikkeling in 1977 wijzen opnieuw op een vertraging van de economische groei. Het "nationaal inkomen" nam het afgelopen jaar met slechts 3,5% toe. Dit is de geringste stijging sinds ruim 25 jaar. Ook het plandoel -dat een groei van 4,1% inhield- werd niet gehaald. In 1976 bedroeg de groei nog 5%. Voor 1978 is een toename van het "nationaal inkomen" met 4% voorzien. De groei van de industriële produktie bedroeg in 1977 5,7% waarmee het geplande streefcijfer (+5,6%) net werd gehaald. Voor 1978 is een groei met 4,5% gepland, hetgeen voor Sovjet begrippen uiterst gering is. Hoewel de totale landbouwproduktie in 1977 die van 1976 volgens de officiële gegevens met 3% overtrof, moet aan de betrouwbaarheid van deze informatie- in het licht van de zeer teleurstellende graanproduktie van 195,5 miljoen ton waarmee men een kleine 20 miljoen ton onder het streefcijfer voor dat jaar bleef-getwijfeld worden. Voor 1978 is een graanproduktie van 220 miljoen ton gepland. Dit produktieniveau is tot dusverre slechts tweemaal gehaald. Slechts onder zeer gunstige weersomstandigheden lijkt dit doel gerealiseerd te kunnen worden. Ook dan is echter met een voortdurende aanzienlijke graanimport door de SU rekening te houden. Hoewel de produktie van vlees en zuivelprodukten in vergelijking met 1976 aanzienlijk toenam, blijft de vraag het aanbod in deze sector duidelijk overtreffen. De stijging van de arbeidsproduktiviteit bleef in 1977 beneden de planverwachtingen (4,1% tegenover gepland +4,8%). Hoewel de Sovjet leiders zeker in het licht van een sterk verminderende toename van het arbeidspotentieel een-ook uit officiële publikaties blijken-de steeds grotere betekenis toekennen aan een stijging van de arbeidsproduktiviteit voor de nagestreefde

Hoofdstuk B : Economie1. Sovjet-Unie

nidentieel

De door de officiële Sovjet instanties bekendgemaakte gegevens over de economische ontwikkeling in 1977 wijzen opnieuw op een vertraging van de economische groei. Het "nationaal inkomen" nam het afgelopen jaar met slechts 3,5% toe. Dit is de geringste stijging sinds ruim 25 jaar. Ook het plandoel -dat een groei van 4,1% inhield- werd niet gehaald. In 1976 bedroeg de groei nog 5%. Voor 1978 is een toename van het "nationaal inkomen" met 4% voorzien. De groei van de industriële produktie bedroeg in 1977 5,7% waarmee het geplande streefcijfer (+5,6%) net werd gehaald. Voor 1978 is een groei met 4,5% gepland, hetgeen voor Sovjet begrippen uiterst gering is. Hoewel de totale landbouwproduktie in 1977 die van 1976 volgens de officiële gegevens met 3% overtrof, moet aan de betrouwbaarheid van deze informatie- in het licht van de zeer teleurstellende graanproduktie van 195,5 miljoen ton waarmee men een kleine 20 miljoen ton onder het streefcijfer voor dat jaar bleef-getwijfeld worden. Voor 1978 is een graanproduktie van 220 miljoen ton gepland. Dit produktieniveau is tot dusverre slechts tweemaal gehaald. Slechts onder zeer gunstige weersomstandigheden lijkt dit doel gerealiseerd te kunnen worden. Ook dan is echter met een voortdurende aanzienlijke graanimport door de SU rekening te houden. Hoewel de produktie van vlees en zuivelprodukten in vergelijking met 1976 aanzienlijk toenam, blijft de vraag het aanbod in deze sector duidelijk overtreffen. De stijging van de arbeidsproduktiviteit bleef in 1977 beneden de planverwachtingen (4,1% tegenover gepland +4,8%). Hoewel de Sovjet leiders zeker in het licht van een sterk verminderende toename van het arbeidspotentieel een-ook uit officiële publikaties blijkende-steeds grotere betekenis toekennen aan een stijging van de arbeidsproduktiviteit voor de nagestreefde

snelle ontwikkeling van de economie, is het streefcijfer voor de groei er van in 1978 uiterst gematigd. Hetzelfde geldt voor de investeringen (in nieuwe fabrieken en fabrieksuitrusting). De nadruk blijft (echter) liggen op de voltooiing en in-bedrijfstelling van reeds op gang gebrachte projecten. Het reële inkomen per hoofd van de bevolking nam met slechts 3,5% in 1977 toe (plan: 3,8%), hetgeen de geringste stijging sinds 1963 was. In het licht van de geringe- in de officiële statistieken niet terug te vinden- inflatie, bedroeg de stijging van de levensstandaard in 1977 feitelijk waarschijnlijk minder dan 2%. Voor 1978 is een stijging van het reële inkomen per hoofd van de bevolking voorzien van 3%, waarmee het oorspronkelijke streefcijfer duidelijk verlaagd is. De omzet van de handel met het buitenland is in 1977 met 11% toegenomen (tot 63 miljard Roebel). Het aandeel van de handel met het Westen hierin neemt af. De SU is er in geslaagd het harde-valutatekort op de handelsbalans terug te brengen. In 1978 is een stijging van de omzet van de buitenlandse handel met 10% voorzien. In dit jaar zal ook het aandeel daarin van de handel tussen de SU en de socialistische landen verder toenemen tot 59% (was in 1977 en 1976 resp. 57,5 en 55,2%). In het licht van bovengenoemde cijfers (en met name de verlaagde streefcijfers voor 1978) moet het uiterst onwaarschijnlijk worden geacht, dat de doelstellingen van het oorspronkelijke Vijfjarenplan daadwerkelijk in 1980 gerealiseerd zullen zijn. Zelfs voor de realisering van het voor dit jaar vastgestelde lage-doel van een stijging van het "nationaal inkomen" met 4% moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Zo zijn gunstige omstandigheden voor de landbouw en enige vooruitgang bij de oplossing van een aantal dringende economische vraagstukken absoluut noodzakelijk. Zo is tot dusverre op het gebied van de investeringspolitiek het aantal niet voltooide economische projecten ongekend hoog gebleven. Tevens zal er een einde moeten komen aan de stagnatie in de staalproductie.

Deze bedroeg in 1977 147 miljoen ton, waarmee men ruim beneden het plandoel bleef. Hoewel de plandoelstelling voor 1978 (152,6 miljoen ton) nagenoeg hetzelfde is als het 1977-streefcijfer, is een in vergelijking met de voorafgaande jaren sterke stijging van de staalproduktie nodig om dit doel te kunnen realiseren. Het Vijfjarenplan heeft voor 1980 een staalproduktie van 160 à 170 miljoen ton voorzien. De stagnatie in de staalproduktie, die voor een deel kan worden toegeschreven aan onvoldoende aanvoer van grondstoffen van hoge kwaliteit, kan realisering van de plandoelstelling o.a. in 1978 inzake de industriële produktie (vooral machineproduktie) ernstig in gevaar brengen.

Om de streefcijfers voor 1978 te kunnen halen zal tevens een grotere efficiency in het gebruik van grondstoffen (vooral energie en metalen) en een blijvend hoge olieproduktie (in West-Siberië) noodzakelijk zijn. In 1978 wordt door de SU slechts in 5 van de 26 olie-producerende regio's een produktiestijging verwacht, waarvan het overgrote deel door West-Siberië zal moeten worden opgebracht. Levert deze toenemende afhankelijkheid van de Westsiberische olievelden voor de olievoorziening op de middenlange termijn reeds risico's op, het achterblijven in 1977 van de totale olie- (en gascondensaten)-produktie (546 miljoen ton en volgens één bericht zelfs 543 miljoen ton) bij het streefcijfer van 550 miljoen ton-waarmee slechts een produktiestijging van 5% werd gerealiseerd-lijkt zelfs op moeilijkheden te wijzen bij de verwezenlijking van de korte-termijndoelstellingen. Volgens één-nog niet nader bevestigd-bericht zal het officiële streefcijfer voor 1978, te weten 575 miljoen ton, niet gehaald worden en wordt een produktie van slechts 567 miljoen ton verwacht. Indien juist, wordt tevens de verwezenlijking van het doel van het Vijfjarenplan om in 1980 een produktieniveau van 620-640 miljoen ton te bereiken twijfelachtig, hetgeen voor de SU ernstige economische consequenties kan hebben.

Ondanks deze energieproblemen (die ook veroorzaakt worden door een in vergelijking met de streefcijfers achterblijvende kolenproduktie) lijkt voorlopig de in het Vijfjarenplan vastgelegde levering van olie in de geplande omvang aan de voor wat betreft hun olieconsumptie sterk van de SU afhankelijke Oosteuropese landen niet in gevaar te zullen komen.

(B-3) (W,R,G,)

Hoofdstuk C : Landstrijdkrachten1. Activiteitena. Warschaupakt algemeen

De oefen/opleidingsactiviteit bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in de Centrale Sector was gedurende het grootste deel van de verslagperiode levendig tot intensief. Tegen het eind van februari nam de activiteit, met name bij de Sovjet Groepen van Strijdkrachten, enigszins af. Dit hield vermoedelijk verband met de festiviteiten rond de 60e verjaardag van de Sovjet Strijdkrachten.

b. Sovjet-Unie

De oefening "BEREZINA"

Geheel in overeenstemming met de in 1975 in Helsinki gemaakte afspraken met betrekking tot CBM's (Confidence Building Measures), kondigde de Sovjet-Unie op 15 jan '78 de oefening "BEREZINA" aan.

Behalve de aankondiging van de oefening werden eveneens waarnemers uitgenodigd uit België, Groot-Britannië, Luxemburg, de Verenigde Staten, West-Duitsland, Frankrijk, Zwitserland, Oostenrijk, Nederland, Polen, Oost-Duitsland en Tsjechoslowakije.

De oefening werd van 6-10 feb gehouden in een gebied dat wordt begrensd door de steden Minsk, Orsha en Polotsk, gelegen in het Militair District Witrusland. Volgens de opgaaf werd door ongeveer 25.000 man van land- en luchtstrijdkrachten aan de oefening deelgenomen.

Doel van de oefening was het beter op elkaar afstemmen van het gezamenlijk optreden van land- en luchtstrijdkrachten. Het gedeelte van de oefening dat door de waarnemers kon worden aanschouwd, vertoonde een sterk demonstratiekarakter en was kennelijk terdege voorgeoefend. Op 7 feb werd een aanval uitgevoerd door een gemechaniseerd infanterieregiment, vermoedelijk versterkt met een tankbataljon, waarbij het opviel dat er bij het uitgestegen gevecht totaal

geen leiding werd gegeven door lagere commandanten. De aanval werd ondersteund door luchtstrijdkrachten en gevechtshelicopters van het type HIND-D. Op 8 feb werd door twee compagnieën gemechaniseerde infanterie, versterkt met twee pelotons tanks, een gevechtsschietoefening gehouden. De aanvallende compagnieën werden hierbij gesteund door gevechtshelicopters. s'Middags werd een parachutisteneenheid, vermoedelijk ter sterkte van een regiment ($\pm$ 1250 man), gedropped vanuit IL-76 vliegtuigen. Behalve personeel werd ook materieel afgeworpen, w.o. een aantal BMD's. Het formeren van de eenheden na de landing nam ongeveer 45 min. in beslag. Na de landing voegden zich ook een aantal ASU-85's bij de parachutisten. De ASU-85 kan nl. niet worden afgeworpen, doch moet worden ingevlogen.

Op 9 feb werd door de parachutisten een aanval uitgevoerd, gevolgd door een tegenaanval van een met tanks versterkt gemechaniseerd infanteriebataljon, gesteund door HIND-D gevechtshelicopters.

Als opmerkelijk werd ervaren dat gedurende de drie dagen in het geheel niets kon worden waargenomen op het gebied van logistieke en/of geneeskundige verzorging. De oefening werd geleid door de Bevelhebber van het MD-Witrusland, kolgen. Zaitsev en stond kennelijk in het teken van het 60 jarig bestaan van de Sovjet strijdkrachten.

Volgens de Sovjet pers was de uitgangssituatie van de oefening dat de Noordelijke partij een offensief van Zuid tot staan had gebracht en zich gereedmaakte voor een tegenoffensief.

Het Noordelijke offensief startte met een aanval op Zuid, die ergens tussen Orsha en Polotsk in de verdediging lag. De aanval werd uitgevoerd door een versterkt gemechaniseerd infanterieregiment, gesteund door luchtstrijdkrachten en gevechtshelicopters.

Een tactische luchtlanding per helikopter werd uitgevoerd door een gemechaniseerd infanteriebataljon, teneinde enkele tactisch belangrijke punten, zoals kruispunten van wegen en bruggen te vermeesteren in het achtergebied. Een geforceerde doorbraak werd onmiddellijk uitgebuit en door nieuwe eenheden werd het offensief voortgezet in de richting Minsk. Kleine Zuidelijke tegenaanvallen, o.a. uitgevoerd met helicopters, werden afgeslagen, waarbij veel gebruik werd gemaakt van omsingeling. Tijdens de opmars werden kleine zuidelijke weerstandsnesten opgeruimd en voor Minsk werd het offensief tot staan gebracht door een goed voorbereide verdedigingslinie van Zuid. Na intensieve inleidende beschietingen door artillerie werd de aanval op de verdediging uitgevoerd door een versterkt gemechaniseerd infanterieregiment, gesteund door luchtstrijdkrachten en gevechtshelicopters. Door een parachutisteneenheid, ter sterkte van een regiment, werd een luchtlanding uitgevoerd, diep in vijandelijk gebied. Zuidelijke tegenaanvallen op de parachutisten werden afgeslagen en na verloop van een aantal uren voegden doorgebroken Noordelijke tankeenheden zich bij de parachutisten. Het verslag in de Sovjet pers suggereert dat de oefening groter is geweest dan hetgeen aan de waarnemers is getoond. Men kan zich in dat geval afvragen of hetgeen werd getoond wel tot de oefening behoorde.

Voorzover tot op heden bekend, werd de aanvallende Noordelijke partij gevormd door 120 GdeMechdiv/MD-Witrusland, vermoedelijk versterkt met eenheden van het MD, zoals helieenheden en mogelijk artillerie, alsmede een parachutistenregiment, vermoedelijk behorende tot 103 GdeLLdivdiv/MD-Witrusland. Mogelijkheden en beperkingen van de waarnemers weken niet wezenlijk af van voorgaande oefeningen. Zo was fotograferen verboden en werd tijdens de gevechtsschietoefeningen op 8 feb zelfs het gebruik van eigen veldkijkers niet toegestaan. Wel werden toen kijkers verstrekt, doch deze waren van een inferieure kwaliteit.

Of de waarnemers uit NSWP-landen beter werden gebriefed dan de NAVO-en neutrale waarnemers kon niet worden vastgesteld.

Uit hetgeen tot op heden m.b.t. de oefening bekend is geworden, kon niet worden opgemaakt dat nieuwe technieken c.q. tactieken werden beproefd.

c. DDR

Tijdelijk Verboden Gebied 4/78

In de DDR werd TVG 4/78 ingesteld voor de periode 072359a-152359a feb '78.

Het TVG was gelegen in het NO van de DDR en door de restrictie werd het oefenterrein Waren-Speck verbonden met twee Permanent Verboden Gebieden in de omgeving van Neubrandenburg. Hoewel gedurende de restrictieperiode in het gebied geen bijzondere activiteiten konden worden waargenomen, is het niet uitgesloten dat een deel van de NVA-oefening "ZYKLON 78" in het gebied heeft plaatsgevonden, welke van 13-17 feb werd gehouden door eenheden van 5 Lr/NVA. Voor een globale ligging van TVG 4/78, zie blz 38.

d. Polen

(1) De oefening "KAMERA 78"

Vanaf 11 feb vond in het MD-Silezië een oefening plaats, waaraan door de staven van alle in het district gelegerde divisies werd deelgenomen. De oefening, welke werd gehouden onder de naam "KAMERA 78", stond o.l.v. de Staf 1 Lr en had een overwegend luchtverdedigingskarakter aangezien, behalve lua-elementen van het Leger, ook de aanwezigheid van lua-elementen van diverse divisies kon worden vastgesteld. De oefening eindigde op of omstreeks 15 feb.

(2) Landingsoefeningen door 7 Zldiv

Vanaf 10 feb werd door elementen van 7 Zldiv/2 Lr geoefend in het gebied rond Ustka (XA 2552).

Na een aantal dagen van voorbereiding en vooroefening vond op 16 en 17 feb een landingsoefening plaats in hetzelfde gebied, uitgevoerd door een eenheid ter sterkte van een zeelandingsregiment, mogelijk versterkt met een tankbataljon. Aan boord van de landingsschepen bevonden zich ruim honderd pantservoertuigen. De landing werd ondersteund door marine- en luchtmachtstrijdkrachten. Er zijn aanwijzingen dat na de landingsoperatie een tactische verplaatsing werd uitgevoerd naar het 100 km zuidelijker gelegen oefenterrein, Czarne.

e. Tsjechoslowakije

De oefening "DRUZHBA"

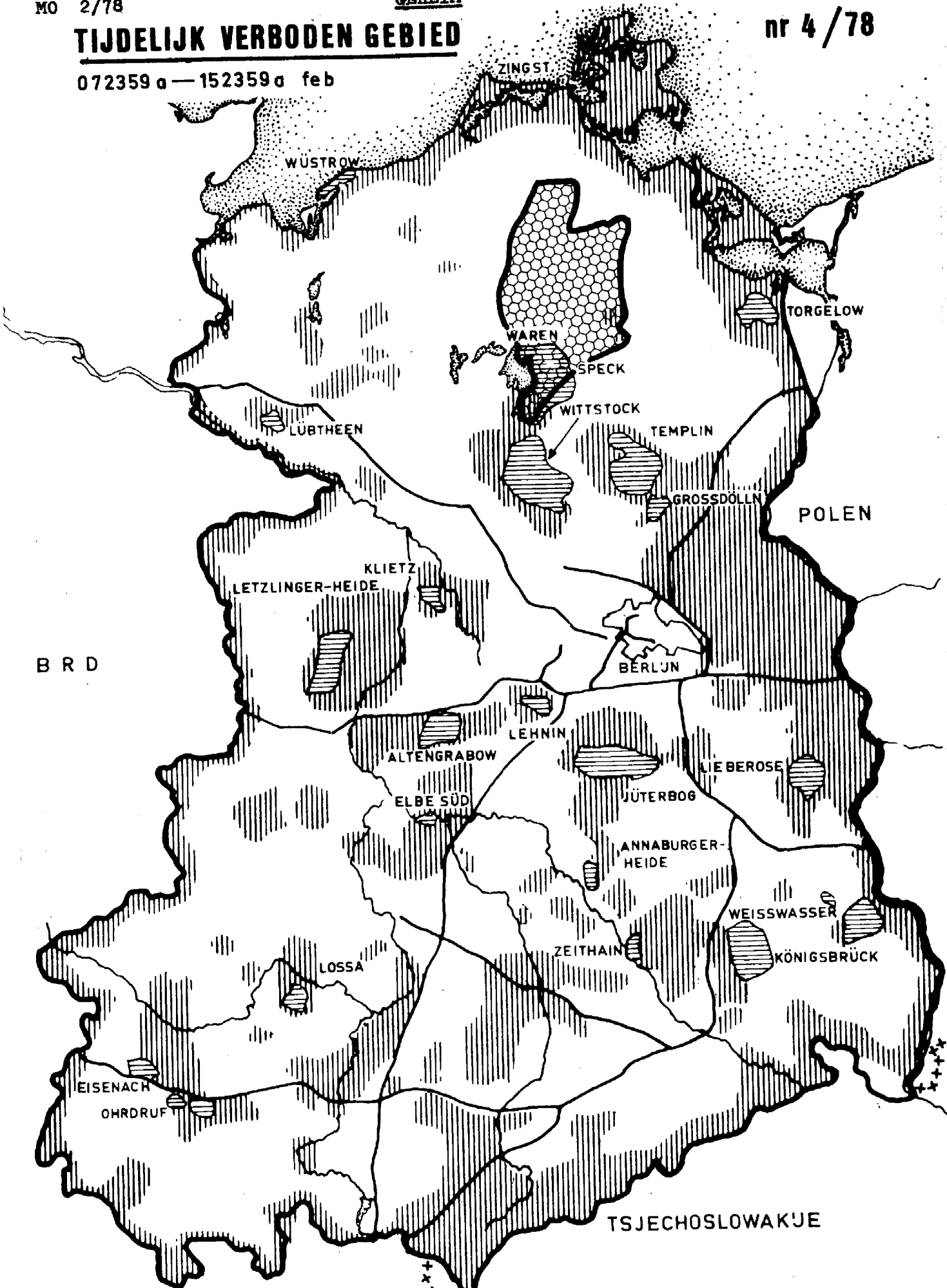
Naar het zich nu laat aanzien, heeft de jaarlijkse gezamenlijke oefening "DRUZHBA" door TsGV- en Tsjechoslowaakse eenheden, plaatsgevonden in de week van 14-18 feb, met het zwaartepunt op het oefenterrein Doupov. Van TsGV-zijde is aan de oefening deelgenomen door elementen, vermoedelijk behorende tot 18 GdeMechdiv en van Tsjechoslowaakse zijde door elementen van 19 Mechdiv, 20 Mechdiv en/of 1 Tkdiv/1 Lr.

Omtrent de aard en omvang van de gehouden oefening is weinig bekend. Het wordt niet uitgesloten geacht dat bepaalde delen van de oefening ernstig werden belemmerd door slechte weersomstandigheden.

In enkele gevallen werden activiteiten van landstrijdkrachten ondersteund door Sovjet en Tsjechoslowaakse luchtmachtstrijdkrachten.

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED

072359 a — 152359 a feb

B R D

 OEFENTERREIN
  PERMANENT VERBODEN GEBIED
  TIJDELIJK VERBODEN GEBIED

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/HOORN VAN AFRIKA1. Relatie SU-Arabische landen behorend tot het "Afwijzingsfront"

In februari heeft de SU de politiek-militaire contacten met die landen in het Midden-Oosten, die zich-evenals het Kremlin-
tegen het vredesoffensief van de Egyptische President Sadat hebben gekeerd, verder uitgebouwd.

Zo kwam begin februari de Premier (en Minister van Defensie) van Zuid-Jemen, Mohammed, voor een officieel bezoek in de Sovjet-Unie na eerder (11 - 24 januari) de DDR, Bulgarije en Hongarije te hebben bezocht.

De Zuidjemenitische premier voerde overleg met zijn ambtsge-
noot Kosygin, met de Minister van Buitenlandse Zaken Gromyko, de CGS, MSU Ogarkov, en met Skachkov, voorzitter van het Intergouvernementele Comité voor Buitenlandse handel (GKES) dat de door de diverse Sovjet Ministeries gesloten overeen-
komsten, inclusief militaire, coördineert. Onder meer werd een
accord over economische en technische samenwerking onderte-
kend.

Medio februari arriveerde de Libische Premier Jalloud voor een
bezoek in de SU. De premier voerde niet alleen met zijn Sovjet
collega Kosygin, maar ook met Mindef, MSU Ustinov en de CGS, MSU
Ogarkov, besprekingen.

Kort daarna (20/2) kwam de Syrische President Assad in Moskou
aan voor een officieel bezoek van drie dagen. Blijkens het
Syrisch-Russische slotcommuniqué werden niet alleen de afzonder-
lijke Egyptisch-Israëllische besprekingen veroordeeld (deze zou-
den de belangen van de Arabische volkeren ernstig schaden, om-
dat ze gericht zouden zijn op ondermijning van een allesom-
vattende, rechtvaardige regeling van het Midden-Oosten-con-
flict) maar ook bespraken de partijen en gaven ze maatregelen
aan voor een verdere verhoging van het defensief vermogen van
Syrië. De vriendschappelijke banden op politiek, militair en
economisch gebied zullen verder worden ontwikkeld en verdiept,
zo merkte het communiqué op.

Naar verluidt is na het bezoek van Assad, die o.m. met President Brezhnev, Premier Kosygin, Mindef, MSU Ustinov, Skachkov en Sytenko, hoofd van de Afdeling "Nabije Oosten" van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van de Sovjet-Unie overleg heeft gevoerd, de Syrische CGS, Generaal Shehabi, in de Sovjet hoofdstad aangekomen.

(B-3)(W,R,Gr,G)

Commentaar : Met de premier van Zuid-Jemen zal zonder twijfel de situatie in de Hoorn van Afrika én de hulpverlening aan Ethiopië (waar Zuid-Jemen zoals bekend actief bij betrokken is) zijn besproken. Aangenomen mag worden dat Mohammed op uitbreiding van de Sovjet economische hulp aan Zuid-Jemen heeft aangedrongen. Het gesloten samenwerkingsakkoord zou er op kunnen duiden dat de SU het Zuidjemenitische verzoek heeft ingewilligd.

Mogelijk zullen ook de wapenleveranties aan Zuid-Jemen, waar de radicale pro-Sovjet elementen in de regering terrein lijken te hebben gewonnen ten koste van de meer gematigden, worden uitgebreid in ruil voor de verlening door Zuid-Jemen van havenfaciliteiten(Aden) aan de SU.

Hieraan moet wel worden toegevoegd dat -voor zover bekend- de regering van Zuid-Jemen tòt het bezoek van Mohammed nog geen overeenstemming hierover met de SU wist te bereiken; naar verluidt is er door de SU in een eerder stadium ook al met Zuid-Jemen onderhandeld over de bouw van (marine) bases in Aden en op het eiland Perim(mogelijk ter vervanging van Berbera).

De regering van Zuid-Jemen moet er echter rekening mee houden dat een nauwer aanhalen van de politiek-militaire banden en het verlenen van havenfaciliteiten aan het Sovindron zeer negatief op de toch al verslechterde betrekkingen met Saoedi-Arabië zullen uitwerken.

Met de Libische premier is zonder twijfel de militaire samenwerking tussen beide landen besproken, alsmede de Libische wensen op het gebied van wapenleveranties.(Zie MO 1/78).

Libië, dat de militaire eenheden in het grensgebied met Egypte recentelijk weer heeft versterkt, heeft waarschijnlijk onlangs twee Foxtrot-onderzeeboten ontvangen (totaal nu drie).

Naar verluidt zouden ook Bulgarije en Joegoslavië bij de door Khaddafi nagestreefde verhoging van het Libische defensief vermogen betrokken zijn. De Libische leider zou in dit verband (tevens) aan uitbreiding van het geregelde leger (van 30.000) tot 100.000 man een hoge prioriteit hebben toegekend. Aangezien er enige aanwijzingen zijn dat Libië zich (in beginsel ook in het kader van de Anti-Sadat-topconferentie in Tripoli en onlangs in Algiers) bereid heeft verklaard Syrië omvangrijke financiële hulp te verlenen waarmee Sovjet wapenleveranties zouden kunnen worden bekostigd, lijkt het niet uitgesloten dat er tussen het bezoek van Jalloud en dat van Assad aan Moskou in dit opzicht verband bestaat.

In het overleg tussen de Syrische delegatie en de Sovjet leiders is blijkens het slotcommuniqué besloten tot een intensivering van de (politiek-militaire) samenwerking tussen beide landen.

Onbekend is of over de situatie in de Hoorn van Afrika overeenstemming is bereikt. Nog tijdens het bezoek van de Syrische Minister van Buitenlandse Zaken Khaddam (november 1977) zou door de SU tevergeefs zijn aangedrongen op een stopzetting door Syrië van de (beperkte) militaire bijstand aan Somalië.

Inzake het Midden-Oosten-vraagstuk wordt in het slotcommuniqué, dat na afloop van het bezoek van de Syrische president werd uitgevaardigd, het "capitulationistische optreden" van de Egyptische regering fel veroordeeld.

Afzonderlijke (bilaterale) onderhandelingen met Israël worden -zoals reeds gemeld- verworpen.

In dit verband kan erop worden gewezen dat de felle veroordeling door Assad van het "vredesoffensief" van president Sadat en de weigerachtigheid van de Jordaanse regering om de Syrische regering hierin expliciet te volgen, reeds tot een verkoeling van de relaties en een duidelijke vermindering van de politieke en militaire coördinatie tussen deze beide laatste landen hebben geleid. Anderzijds wordt in het slotcommuniqué niet de grondslag gelegd voor de door beide partijen bepleite eenheid en coördinatie van optreden van alle vooruitstrevende krachten in de Arabische wereld. Immers, de volledige- en door Libië gedeelde-afwijzing door Irak van elke politieke regeling van het Midden-Oosten-conflict (waaraan door dit land mede de eis, dat Syrië zich uit Libanon terugtrekt, gekoppeld is) is niet in de uit het communiqué naar voren komende opstelling van de SU en Syrië terug te vinden. Dit maakt het onwaarschijnlijk, dat de op de totstandkoming van een-militair zeer belangrijke-verzoening tussen Syrië en Irak gerichte bemiddelingspogingen, (binnenkort) met succes zullen worden bekroond. Het uitblijven van een dergelijk Syrisch-Iraakse toenadering heeft niet alleen afbreuk gedaan aan de politiek-militaire betekenis van de recente door de SU positief beoordeelde topconferentie te Algiers maar ook de vorming van een hecht "Front" van anti-Sadat-staten (en Palestijnse organisaties) verhinderd.

confidentieel

2. Libanon

In de eerste helft van februari hebben in en bij Oost-Beiroet hevige gevechten plaatsgevonden tussen Christelijke militia en overwegend Christelijke eenheden van het Libanese leger (in opbouw) enerzijds en Syrische troepen van de Arabische Vredesmacht anderzijds.

Beide partijen hebben tijdens deze vier dagen durende strijd zware verliezen geleden. Intensief contact tussen Syrische en Libanese autoriteiten heeft geresulteerd in een beëindiging van de gevechten.

Tijdens dit overleg is besloten tot de instelling van een Syrisch-Libanese commissie van onderzoek. Ook is een militair tribunaal opgericht, waarin Libanese en Syrische autoriteiten zijn vertegenwoordigd, dat tot taak heeft diegenen te berechten die voor het uitbreken van bovengenoemde vijandelijkheden verantwoordelijk zijn.

De botsingen tussen de Syrische en Christelijke eenheden volgden op de verhoogde activiteit die de Arabische Vredesmacht in verband met de verslechtering van de veiligheidstoestand in Beiroet begin februari (ook in het Christelijke deel van de stad), is gaan ontplooiën.

In dit verband kan gewezen worden op het feit dat sinds begin 1978 in Beiroet meer dan 100 bomaanslagen hebben plaatsgevonden.

(B-3) (R/G)

Commentaar: De gevechten tussen de Syrische en Christelijke eenheden moeten gezien worden tegen de achtergrond van de groeiende ontevredenheid in het Christelijke kamp over de Syrische politiek t.a.v. het Libanese conflict (en de daarbij betrokken partijen) en over de (daar nauw mee in verband staande) rol van de door Syrië gedomineerde Arabische Vredesmacht in Libanon.

De toegenomen spanning tussen de Syrische regering en de Christelijke groeperingen is in sterke mate het gevolg van de Syrisch-Palestijnse toenadering, welke n.a.v. het vredesinitiatief van de Egyptische president Sadat heeft plaatsgevonden.

In het licht van deze Syrisch-Palestijnse alliantie moet uitvoering van de op (de Palestijnse presentie in) Zuid-Libanon betrekking hebbende bepalingen van de "Chtaura-overeenkomst" voorlopig uitgesloten worden geacht. Dit heeft in Christelijke kringen de vrees verder doen toenemen, dat als gevolg van de Syrische politiek t.a.v. de Palestijnen de positie van de Christelijke groeperingen in het Zuiden, zowel in politiek als in militair opzicht in de naaste toekomst zal verslechteren.

In dit verband is het feit dat de recente en voortdurende levering van wapens en militair materieel (vanuit Libië en Oost-Europa) de Palestijnen in het Zuiden in staat heeft gesteld hun posities aldaar zeker in militair opzicht aanzienlijk te consolideren, eveneens van grote betekenis. Dit laatste heeft mede het oordeel van de Christenen over de recente politiek-militaire ontwikkelingen in Libanon en de rol van Syrië daarbij in negatieve zin beïnvloed.

Dit kan tevens leiden tot een intensivering van de Israëliische politiek-militaire hulpverlening aan de Christenen (m.n. in het Zuiden).

Opvallend is dat de (in betekenis toegenomen) Palestijnse presentie in het Zuiden ook tot spanningen tussen Palestijnen (in de door hen beheerste steden) en de plaatselijke bevolking heeft geleid. Dit heeft mede bijgedragen tot het voortduren van de spanningen in het Zuiden, waar bovendien de incidenten tussen Christenen en Palestijnen onverminderd blijven voortduren.

Hoewel eind april het mandaat van de Arabische vredesmacht afloopt en een verlenging er van door de Arabische Liga als gevolg van de huidige verdeeldheid in de Arabische Wereld allerminst zeker is, moet met een voortduren van de Syrische militaire presentie in Libanon, die recentelijk door de aankomst van twee nieuwe eenheden (brigades) is uitgebreid, rekening worden gehouden.

Het is mogelijk dat Syrië wanneer een verlenging van het mandaat uitblijft bij de Libanese regering zal aandringen op de totstandkoming van een bilateraal accord om de Syrische presentie in de periode na april veilig te stellen (en te legitimeren).

Dit zou echter nauwelijks bijdragen tot een verbetering van de sterk verkoelde verhouding tussen de Syrische regering en de Christelijke organisaties in Libanon.

Samenvattend kan worden gesteld dat deze ontwikkelingen tot nog grotere gevoeligheid van Israëlische zijde voor het gebeuren in Libanon kunnen leiden, vooral als dit in wijder verband gepaard zou gaan met een versterking van de posities van de landen, behorend tot het anti-Sadat-front.

3. Het Zuidelijke Rode Zee-gebied/De Hoorn van Afrika

ein
Begin februari werd vanuit Dire Dawa en Harrar door de Ethiopische strijdkrachten in verschillende richtingen een offensief geopend tegen de (pro-) Somalische eenheden in de Noordelijke Ogaden. De Somalische troepen hebben zware verliezen geleden en zich tientallenkilometers moeten terugtrekken. Dit is zowel in de sector Harrar-Jijiga, als langs de as Dire Dawa-Aischa-Djibouti het geval geweest. In eerstgenoemde sector zijn de verschillende aanvallen naar alle waarschijnlijkheid gericht op de herovering van Jijiga.

Het offensief richting Djibouti heeft-zo mag worden aangenomen-tot doel de spoorlijn/snelweg tussen Dire Dawa en Djibouti vrij te maken.

Tijdens het offensief zijn door de Ethiopische artillerie hevige beschietingen op Somalische stellingen en door de luchtmacht (waarschijnlijk met deelname van Cubaanse piloten) zware bombardementen uitgevoerd op doelen in Somalië, o.a. op bevoorradingscentra in Berbera en Hargeisa. Er bestaat geen twijfel meer aan een kwalitatief belangrijke betrokkenheid van niet-Ethiopisch personeel bij dit offensief.

Volgens Somalische bronnen betreft het hier Cubanen, Sovjets, Zuid-Jemenieten en Oost-Duitsers. Verschillende bronnen hebben bevestigd dat Cubanen actief bij de strijd in de Ogaden betrokken zijn. Het zou daarbij o.m. gaan om Cubaanse MIG-21/FISHBED piloten. Naar verluidt bemannen Cubanen tevens (T-54) tankeenheden in de sectoren Dire Dawa en Harrar. Ook wordt aangenomen dat enige artillerie-eenheden en een gemechaniseerde brigade door Cubaanse militairen zullen worden gevormd.

Half februari werd de Cubaanse presentie in Ethiopië op 5.000 man geschat, terwijl toen met een verdere uitbreiding op zeer korte termijn tot 8.000 man rekening werd gehouden. Momenteel wordt echter aangenomen dat zich in Ethiopië c.a. 10.000 man

Cubaanse militair personeel ophoudt, dat uit Cuba(deels via Moskou) en Angola (per vliegtuig en schip) is aangevoerd.

Zijn de Cubanen-mogelijk 2.000 man- actief bij de strijd in de Ogaden betrokken, de steun van de Sovjet-Unie draagt een enigszins ander karakter.

Het gaat zoals bekend hierbij in eerste instantie om omvangrijke wapenhulp (ter waarde van - sinds half september - ongeveer 850 miljoen dollar) en verder om adviesverlening op alle niveaus m.b.t. de Ethiopische oorlogsinspanning.

Begin februari is (na een pauze van drie weken) de Sovjet luchtbrug naar Ethiopië hervat. Sinds het begin van de luchtbrug (eind november) tot ongeveer 20 februari zouden in het totaal 45 à 50 vracht- en 10 à 15 passagiersvluchten zijn uitgevoerd. De vrachtvluchten werden naar verluidt door AN-12/CUB en AN-22/COCK-transportvliegtuigen uitgevoerd. Daarnaast werd in Assab door Sovjet schepen in dezelfde periode ± 5.700 ton militair materieel ontladen.

Recentelijk zijn o.m. ± 30 T-62 tanks, transportmiddelen, 2 Mol-klasse ptf's (in MR 1/78 abusievelijk toegeschreven aan Zuid-Jemen), en een OSA-II PBFG geleverd van een te verwachten totaal van vier.

Ook zouden MIG-23/FLOGGER-vliegtuigen geleverd zijn die naar verluidt bij het februari-offensief voor de eerste maal zouden zijn ingezet.

Volgens sommige berichten stond het recente Ethiopische Ogaden-offensief, dat mogelijk eind februari met steun van pas aangekomen nieuwe Cubaanse eenheden hervat zal worden, onder leiding van Generaal Borissov, die eerder in Somalië verantwoordelijk is geweest voor de opvang van het door de Sovjet-Unie geleverde materieel en onder wiens supervisie de opleiding van de Somalische militairen in het gebruik er van, zich voltrokken heeft.

Dit kan niet zonder meer bevestigd worden; wel lijkt de aanwezigheid in Ethiopië van Sovjet opperofficieren in zijn algemeenheid (in een adviserende rol) aannemelijk.

Volgens sommige berichten zou het daarbij om tenminste vier generaals gaan, w.o. Lt.Gen.Petrov (mogelijk als adviseur bij de regerende Dergue, en reeds in november in Ethiopië gesignaleerd) en de Generaals-Majoor Borissov en Shalinsky (in het Harrar-gebied). Daarnaast staat vast dat talloze andere hoge Sovjet officieren in het Ministerie van Defensie werkzaam zijn.

Vooralsnog moet echter aangenomen worden dat geen van deze Opperofficieren zich in de respectievelijke gevechtszones ophoudt. De Russische militaire presentie in Ethiopië wordt op rond 1.000 man geschat.

Ook de DDR en Zuid-Jemen zijn bij de militaire ontwikkelingen in Ethiopië betrokken. Beide landen spelen een rol bij het transport van de Sovjet wapenhulp naar Ethiopië en zijn ook met militaire adviseurs in dat land vertegenwoordigd.

In dit verband lijkt het bezoek begin februari van de premier van Zuid-Jemen, Mohammed, aan de DDR en de Sovjet-Unie niet zonder betekenis.

In dezelfde periode was ook de Cubaanse Mindef, Rael Castro, in Moskou. Aangenomen mag worden dat de Zuidjemenitische leider zowel met de Russische leiders als met Castro de coördinatie van de hulpverlening aan Ethiopië heeft besproken.

Terwijl met deze buitenlandse steun Ethiopië in de Noordelijke Ogaden aanzienlijke terreinwinst heeft weten te boeken is de toestand in Eritrea voor het Ethiopische bewind onverminderd ernstig. Wél zijn de Ethiopische troepen er in geslaagd in Asmara en Massawa stand te houden en daar de lokale vliegvelden (voor het invliegen van versterkingen) open te houden. Er zijn echter geen aanwijzingen dat Ethiopië op korte termijn een offensief overweegt tegen de eenheden van de Eritrese bevrijdingsbewegingen die o.m. een 70 km lange strook van de weg tussen Asmara en Massawa bezet houden. Een afwachtende houding van Ethiopië in Eritrea lijkt in het licht van de voortdurende verdeeldheid in het kamp van de Eritrese Bevrijdingsbeweging echter niet ongunstig en tevens te wijzen op de hogere prioriteit die in Ethiopische kringen aan een terugslaan van de Somalische troepen in de Ogaden wordt toegekend. (B-3)(G)(W)(R)

Commentaar : Het is onwaarschijnlijk dat Somalië zich op wat langere termijn militair in de Noordelijke Ogaden zal weten te handhaven.

Zo ontbreekt het de Somalische strijdkrachten aldaar (zeker in vergelijking met de Ethiopische troepen) aan voldoende militaire uitrusting (artillerie, operationele vliegtuigen, tanks, transportmiddelen).

De Somalische eenheden in de Noordelijke Ogaden (o.a. ± 22.000 man geregelde troepen-2/3 van de totale reguliere strijdkrachten van Somalië-) zijn zowel in aantal als bewapening sterk duidelijk de mindere van de Ethiopische strijdkrachten in deze sector van het Ogaden-front.

De superioriteit van de Ethiopische luchtmacht, die sterk heeft bijgedragen tot de Ethiopische successen in het offensief van begin februari, wordt voor de Somalische positie in de Ogaden een ernstige bedreiging; immers, Ethiopische lucht-aanvallen kunnen en zullen de aanvoer van Somalische versterkingen naar dit gebied sterk bemoeilijken. Het besluit van de Somalische regering, die onlangs de noodtoestand heeft uitgeroepen en aangekondigd heeft dat reguliere eenheden naar de Ogaden worden gezonden (waarmee de fictie, dat het in de Ogaden ging om een strijd tussen Ethiopië en (enkel!) het Westsomalische Bevrijdings-Front door de regering Barre eindelijk is opgegeven), om de bevolking voor de strijd tegen Ethiopië massaal te mobiliseren, is van relatief geringe militaire betekenis.

Niet alleen is het grootste deel van het geregelde Somalische leger reeds in de Ogaden actief, maar het ontbreekt Somalië ook aan militaire uitrusting voor de nieuw te vormen eenheden.

Het mobilisatiebesluit lijkt dan ook eerder een politieke achtergrond te hebben.

Immers op deze wijze kan de bevolking van de ernst van de nu ontstane situatie worden overtuigd en van de noodzaak dat voor de strijd tegen Ethiopië (ook) zware offers zullen worden verlangd. Daarnaast is het Somalische regeringsbesluit er op gericht de pro-Somalische, Arabische(buur)landen van de ernst in de Ogaden te overtuigen. De regering Barre hoopt waarschijnlijk zo de basis te leggen voor grotere militaire hulpverlening van die kant.

Duidelijk is immers geworden dat de wapenleveranties aan Somalië tot dusverre niet toereikend waren, om de door de zeer omvangrijke Sovjet wapenhulp aan Ethiopië veroorzaakte en steeds duidelijker wordende wijziging in de krachtsverhouding tussen Ethiopië en Somalië ten nadele van laatstgenoemde af te remmen, laat staan te stoppen.

Begin februari heeft Somalië een nieuwe verlanglijst voor militaire hulp (met name op het gebied van luchtverdediging) ter waarde van 500 miljoen dollar aan Saoedi-Arabië voorgelegd.

Zelfs wanneer dit land (spoedig) met levering er van accoord zal gaan, moet het onwaarschijnlijk worden geacht dat dit militaire materieel op korte termijn in de Noordelijke Ogaden zou kunnen worden ingezet.

Daaraan kan nog worden toegevoegd dat de Amerikaanse terughoudendheid om zich (door de levering van militair materieel) actief in het Ogaden-conflict te mengen, de kansen op omvangrijke militaire bijstand door pro-Somalische (buur) Staten-waarbij ook Iran betrokken zou kunnen zijn- aan Somalië verkleint (zolang de Ethiopisch-Somalische strijd zich tenminste op Ethiopisch grondgebied blijft afspelen).

Somalië lijkt zich samenvattend in twee uiterst belangrijke ontwikkelingen vergist te hebben; enerzijds is niet gerekend op een herhaling van de Angola-formule, m.a.w. op de zeer grote omvang die de Sovjet/Cubaanse hulpverlening aan Ethiopië is gaan aannemen.

Daarnaast is door de Somalische autoriteiten niet verwacht dat het Westen (met name de VS) vooral na het verbreken van de nauwe banden door Somalië (november 1977) met Moskou, niet alleen eigen directe betrokkenheid bij de militaire hulpverlening aan Somalië zou blijven afwijzen, maar ook

(actieve en vooral) grootscheepse militaire steunverlening aan Somalië door de regionale bondgenoten in de weg zou blijven staan. Als gevolg van deze beoordelingsfouten (en de daaruit voortvloeiende militaire tegenslagen voor Somalië) is de positie van president Barre aanzienlijk verzwakt en is succesvolle afsluiting door Somalië van de Ogaden-campagne uitgesloten, al valt op een spoedige herovering van de gehele Ogaden (m.i.v. het Zuidelijke deel) door de Ethiopische strijdkrachten nog niet te rekenen. Militair gezien lijkt op relatief korte termijn een herovering van Jijiga door de Ethiopische troepen tot de reële mogelijkheden te behoren. Op wat langere termijn zouden de (pro-) Somalische eenheden uit de sector Dire Dawa-Djibouti kunnen worden verdreven.

Wanneer de spoorlijn en autoweg naar Djibouti weer in beginsel beschikbaar zouden zijn voor goederenverkeer tussen de haven van Djibouti en Ethiopië-voor Ethiopië van groot commercieel belang-dan zijn politiek militaire complicaties niet uitgesloten.

Mocht het Mengistu-regime op de regering van president Gouled druk gaan uitoefenen (om Ethiopië toegang te verlenen tot de haven van Djibouti) dan zou de positie van deze Republiek uiterst moeilijk worden.

Gouled heeft tot dusverre Djibouti buiten het Ogaden-conflict kunnen houden ondanks druk van de kant van Somalië, dat een sterke greep heeft op de economie van Djibouti en zich ook in de regering van dat land door een aantal ministers gesteund weet, om zich actief tegen Ethiopië op te stellen.

Naarmate de Ethiopische troepen meer het grondgebied van Djibouti naderen, zal de spanning tussen de pro-Somalische Issas en de meer op Ethiopië georiënteerde Afars (verder) toenemen. Het is onwaarschijnlijk dat de nieuwe regering van Djibouti o.l.v. (de weinig populaire) premier (en Afar) Kamil hiertegen effectief zal kunnen optreden.

Eerder zijn in zo'n situatie (nieuwe) botsingen te verwachten tussen het zeker voor een deel sterk op Somalië georiënteerde leger van Djibouti en door Ethiopië geïnspireerde Afars, die aan het conflict in de Hoorn een nieuwe dimensie kunnen geven, mede gelet op de Franse militaire presentie in Djibouti.

Veelvuldig wordt gespeculeerd over de mogelijkheid dat Ethiopië (op aanwijzing van Moskou) zich militair gezien niet zal willen beperken tot de herovering (in fasen) van de Ogaden, maar ook de verovering van een deel van Somalië (vooral het Noorden, en dan m.n. de steden Hargeisa en Berbera) nastreeft. Hiervoor worden de volgende argumenten aangevoerd: op deze wijze zal het onafhankelijke, en tegen de Sovjet belangen indruisende optreden van de Somalische regering publiekelijk worden bestraft.

Hiermee zou het "besmettingsgevaar", dat van het tegen de Sovjet-Unie gerichte Somalische beleid zou kunnen uitgaan, kunnen worden tegengegaan. Verder zou de Sovjet-Unie langs deze weg de vorig jaar verloren gegane havenfaciliteiten in Berbera terug kunnen krijgen.

Tevens zou door zo'n Ethiopische militaire actie een "pand" verkregen kunnen worden dat men mogelijk kan inruilen tegen de ontruiming door Somalië van de Zuidelijke Ogaden. De verovering daarvan door Ethiopië zou immers veel tijd en moeite vergen.

Een laatste argument is dat zo de basis zou worden gelegd voor de installatie van een marionettenregime te Hargeisa. Dit zou dan vervolgens een Unie met Ethiopië kunnen proclameren en in ruil daarvoor de Ogaden verwerven. Daarmee zou een groot-Somalische autonome regio binnen Ethiopisch staatsverband zijn gevormd, hetgeen in beginsel overeenkomt met het door de Sovjet-Unie en Cuba gepropageerde streven in het Zuidelijke Rode Zeegebied een alliantie van progressieve staten te vormen. Daarvan zouden ook Zuid-Jemen en een eventueel te vormen-door de meest progressieve Eritrese Bevrijdings Beweging EPLF bestuurde-autonome regio Eritrea in een later stadium deel uit kunnen maken. Vooralnog lijken de volgende argumenten sterk tegen zo'n omvangrijke, door de Sovjet-Unie geïnspireerde, Ethiopische militaire actie op Somalisch grondgebied te pleiten: zowel de VS als de regionale bondgenoten van Somalië (Saoudi-Arabië, Egypte en Iran met name) hebben tegen een dergelijke campagne gewaarschuwd. De relaties tussen Irak en Syrië, die zich min of meer achter Somalië hebben opgesteld, enerzijds en de Sovjet-Unie anderzijds zouden er ernstig door worden geschaad.

Daarnaast zou de SU-VS-detente er in zo'n mate nadelig door worden beïnvloed dat de te verkrijgen voordelen voor de Sovjet-Unie daartegen niet zouden opwegen.

Ook zou met een intensivering van de militaire hulp aan Somalië en mogelijk zelfs met actieve deelname door troepen uit pro-Somalische staten rekening moeten worden gehouden.

Tevens zou de positie van de Sovjet-Unie in de Arabische wereld en Afrika er politiek ernstig door worden verzwakt.

Immers voor de OAE (en de VN) zou de Sovjet betrokkenheid bij de ontwikkelingen in de Hoorn een geheel ander en sterk negatief karakter krijgen, wanneer deze niet langer gedekt zou worden door het argument dat militaire bijstand van de Sovjet-Unie en Cuba aan het Mengistu-bewind slechts hulp betreft aan een erkende regering in diens streven aan aanval van een buurland op de territoriale integriteit (i.c. de onschendbare grenzen) af te slaan.

Hieraan moet echter worden toegevoegd dat nog onduidelijk is in hoeverre Ethiopië zich door een eventuele-als gevolg van bovengenoemde argumenten waarschijnlijke-Sovjet terughoudendheid zal laten binden.

Mengistu-die zijn greep op het politieke leven in Ethiopië heeft weten te verstevigen, mede dankzij een hard optreden tegen elke (vermeende) oppositie tegen zijn bewind (zgn. "Rode Terreur") en door een verbetering van de Ethiopisch-Soedanese betrekking ook de positie van Ethiopië in de regio heeft verbeterd-lijkt zich de nodige politieke bewegingsvrijheid voor te behouden. In dit verband moet er echter tevens op gewezen worden dat de Ethiopische leider tot dusverre herhaaldelijk heeft ontkend dat zijn regering een militaire aanval op Somalisch grondgebied zou overwegen. Politiek gezien lijken Mengistu's verklaringen niet onaannemelijk.

Mocht zijn regering toch tot militaire acties in Somalië besluiten dan zou de Sovjet-Unie zich er mogelijk zelfs tot zekere hoogte terecht op kunnen beroepen, dat het Ethiopische beleid zich aan zijn controle onttrekt. In het geval van zo'n Ethiopische invasie in Somalië wordt het aanblijven van president Barre uiterst dubieus.

Hoewel de overlevingskansen van zijn regime bij een voortduren van de militaire campagne in Ethiopië moeilijk te beoordelen zijn, mag een (eventueel gedwongen) aftreden van Barre niet uitgesloten worden geacht.

Anderzijds lijkt een staatsgreep van de kant van pro-Sovjet officieren niet waarschijnlijk op dit moment.

DEEL III VERRE-OOSTEN/Z.O.-AZIE1. Bezoek van een Sovjet militaire delegatie aan Laos

-In de periode 29 jan - 3 febr bracht een hoge Sovjet militaire delegatie o.l.v. de Plv.Mindaf tevens Opperbevelhebber van de Sovjet Landstrijdkrachten, Lrgen.Pavlovsky, een bezoek aan Laos.

Volgens een functionaris van het Sovjet Ministerie van Buitenlandse Zaken maakte het bezoek deel uit van "de normale uitwisseling van bezoeken tussen de twee landen" en was het bedoeld om Laos' defensief vermogen te versterken. (B-3)(G/W)

-In een radio-uitzending in Laos werd er aan herinnerd dat zich een "groot aantal Sovjet technici" in Laos bevindt en dat de Sovjet strijdkrachten "de machtigste ter wereld" zijn.

(C-2) (W)

Commentaar : Het bovenstaande kan als betrouwbare indicatie gelden dat Sovjet militaire hulp het onderwerp van bespreking vormde.

Volgens onbevestigde berichten zijn sinds december af en toe vertegenwoordigers van de SU, Vietnam en Laos bijeen geweest om over de reorganisatie van het Laotiaanse leger naar Vietnamees model te spreken, alsmede over de uitrusting er van.

Het zou de bedoeling zijn het geheel met Sovjet resp. Oosteuropees materieel uit te rusten.

Pavlovsky's bezoek kan ook met het (grens)conflict tussen Vietnam en Cambodja in verband worden gebracht.

Zo gezien kan het mede bedoeld zijn geweest om de Sovjet positie in Laos t.o.v. die van China te versterken. Op 8 febr werd bekendgemaakt dat de regering van Laos het vredesplan van Vietnam van 5 februari m.b.t. een regeling van het geschil met Cambodja steunt.

M.b.t. dit conflict werd ook herhaalde malen bericht(ook in de pers, b.v. "the Times" van 2 febr '78) dat Vietnamese troepen zich via Laotiaans territorium richting Cambodjaanse grens begaven.

Andere berichten spraken er in januari over dat een Vietnamese divisie vanuit Laos in het Noorderlijke deel van het Vietnamees-Cambodjaanse grensgebied was ingezet. Hiertegenover staat dat China al meer dan 10 jaar een aanzienlijke (militaire) presentie in Noord- en N.W.-Laos en aan de grens met Laos handhaaft.

Om althans zo veel mogelijk invloed te doen gelden in Laos werd in december een nauwe medewerker van de Chinese vice-premier Teng-Hsiao-ping tot ambassadeur in Laos benoemd. Interessant is nu dat Pavlovsky gevraagd zou hebben om Noord-Laos te mogen bezoeken en dat dit verzoek door de gastheren omzeild zou zijn.

lenstgeheim

2. Het bezoek van het Sovjet Politburolid Romanov aan Vietnam

Van 15-22 februari bracht het Sovjet Politburolid, tevens eerste partijsecretaris van Leningrad, Romanov, een bezoek aan Vietnam.

Volgens mededelingen van het officiële Sovjet persbureau Tass vond dit bezoek "in een hartelijke en broederlijke" sfeer plaats. Romanov was het eerste Sovjet Politburolid dat Vietnam bezocht sinds Suslov in 1976 het congres van de Vietnamese CP bezocht.

(B-2) (R) (W)

onconfidentieel

Commentaar : De van Tass afkomstige kwalificaties van het bezoek vormen een betrouwbare aanwijzing dat het bezoek naar volle tevredenheid is verlopen. Dit bezoek kan in eerste instantie worden gezien als een bevestiging van de steun van de SU voor het Vietnamese standpunt inzake het (grens) conflict van dit land met Cambodja.

Zoals bekend heeft de SU Vietnam gesteund en zijn vredesinitiatieven ondersteunt, daarbij Cambodja kritiserend vanwege zijn onverzoenlijke houding, sinds dit conflict in dec '77 manifeste vormen aannam. Op 8 febr b.v. werd in de "Pravda" een lang commentaar met deze strekking opgenomen.

Hierbij moet er op worden gewezen dat de SU veel verder is gegaan dan Hanoi om Peking als aanstichter van het conflict aan te wijzen.

Eerst medio febr kon de eerste uitgesproken kritiek van Vietnam op Peking inzake de Chinese, naar Cambodjaanse zijde overhellende, houding worden geconstateerd in de vorm dat "Pnom Penh zijn anti-Vietnam-campagne niet alleen kon voeren".

Tot dat tijdstip verzweg Vietnam zijn mogelijke kritiek op China in de hoop dat China zijn invloed zou aanwenden om Cambodja aan de onderhandelingstafel te brengen. Het feit dat China niet met name in de nu geuite kritiek werd genoemd zou er op kunnen duiden dat Vietnam deze hoop nog niet heeft opgegeven en dat het overigens zijn bestaande relatie tot Peking wil handhaven ongeacht de intensieve betrekkingen welke met de SU en NSWP-landen zoals de DDR en Polen, worden onderhouden. V.w.b. dit laatste land kan worden vermeld dat de Poolse Minister van Binnenlandse Zaken, Wojtaszek, Vietnam van 17-23 februari bezocht. Namens de Poolse regering zei hij dat deze de buitenlandse politiek van Vietnam ten volle ondersteunt.

onconfidentieel

3. Chinese steun voor Sadat's vredesinitiatief

-Na lang het stilzwijgen te hebben bewaard heeft de Chinese partijleider en premier Hua Kuo-feng op 4 febr gezegd dat het standpunt van de Egyptische president juist is en conform "de belangen van de Egyptische, Palestijnse en andere Arabische volkeren" is. Deze uitspraak werd gedaan in verband met Hua's ontmoeting met de Egyptische vice-premier Tohamy die hem een persoonlijke boodschap van Sadat had overhandigd. Hierin zou Sadat t.b.v. zijn politiek om steunbetuigingen van Chinese zijde op hoog niveau hebben verzocht. (B-3)(G,W)

-Tijdens een banket op dezelfde dag verklaarde de Chinese vice-premier Li Hsien-nien dat zijn land "vierkant blijft staan achter de Arabieren en Palestijnen". Ook zei hij dat de grote mogelijkheden (de VS en de SU) een oplossing in de weg staan. Li viel hierbij vooral de SU aan, die hij de "meer agressieve en op avonturen beluste grote mogendheid" noemde. De SU probeert volgens Li de eenheid onder de Arabieren te ondermijnen. (B-2) (G,W)

Commentaar : Vice-premier Li Hsien-nien's aanduidingen op Arabische eenheid en het niet noemen van Sadat's politiek kunnen als tegenwicht voor de openlijke pro-Egyptische uitspraken van Hua worden gezien en waren waarschijnlijk bedoeld om China's relaties met de zgn. Arabische "afwijzingsstaten" niet in gevaar te brengen en ze niet nog meer in de richting van de SU te drijven.

Dat Hua er toch toe over is gegaan Sadat openlijk te prijzen vloeit vermoedelijk voort uit de Chinese bezorgdheid dat een eventueel mislukken van de vredesonderhandelingen in het Midden-Oosten Sadat's binnenlandse positie in gevaar zou kunnen brengen.

Zoals ook impliciet uit Li's opmerkingen blijkt, betreuren de Chinezen het weliswaar dat Sadat's politiek verdeeldheid in de Arabische wereld heeft teweeg gebracht, maar in hun ogen lijkt het toch het zwaarst te moeten wegen dat een vreedzame regeling de enige manier is om de Sovjet invloed in het Midden-Oosten te reduceren.

Deze opvatting wordt verder onderstreept door het feit dat Sadat uitnodigingen heeft aanvaard voor bezoeken aan China en Noord-Korea(!), overigens zonder dat daar een datum voor werd genoemd.

Ook zijn in dit verband tot nog toe onbevestigde berichten van belang dat China Egypte reserveonderdelen blijft leveren en mogelijk technische en financiële steun gaat geven voor de bouw van een fabriek in Egypte waar reserveonderdelen voor het Egyptische (nog altijd overwegend Sovjet) militaire materieel gefabriceerd zullen worden. Zoals bekend nam deze militaire samenwerking tussen beide landen een aanvang in 1976 toen de Egyptische vice-president, Ltgen.Mubarak, Peking bezocht.

Waarschijnlijk mede dank zij deze Chinese steun was Egypte in staat een aantal van zijn MIG-17 toestellen operationeel te houden.

Vermoedelijk is het zo dat Egypte niet eenzijdig van dit soort overeenkomsten profiteert. Omdat Egypte tot 1975 Sovjet wapenleveranties ontving en China al ver voor die datum moest gaan werken op basis van het namaken en modificeren van Sovjet materieel, is het waarschijnlijk dat Egypte China o.a. relatief moderne at-wapens van Sovjet makelij heeft gegeven, alsmede enige T-62 tanks.